

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY**

**Sociální podnikání v České republice a Ruské federaci
Social entrepreneurship in the Czech Republic and the Russian
Federation**

VYPRACOVALA: Zuzana Vidová

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Ondřej Kročil, Ph.D.

2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 23. 6. 2021

podpis

Děkuji Mgr. Ondřeji Kročilovi, Ph.D. za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytl.

Podpis

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Sociální podnikání	7
1.1 Vymezení základních pojmů	7
1.2 Definice sociálního podnikání	8
1.3 Koncept sociálního podnikání	9
1.3.1 Principy sociálního podniku	10
1.4 Rozšířenost sociálních podniků	13
1.5 Podpora sociálních podniků.....	13
PRAKTICKÁ ČÁST	16
2 Sociální podnikání v České republice.....	18
2.1 Koncept sociálního podnikání České republice.....	18
2.1.1 Principy sociálního podniku v České republice.....	20
2.1.2 Znevýhodněné osoby v České republice	23
2.2 Rozšířenost sociálních podniků v České republice	23
2.3 Podpora sociálního podnikání v České republice	26
3 Sociální podnikání v Ruské federaci	30
3.1 Koncept sociálního podnikání v Ruské federaci	30
3.1.1 Podmínky sociálních podniků v Ruské federaci.....	32
3.1.2 Znevýhodněné osoby v Ruské federaci	33
3.2 Rozšířenost sociálních podniků v Ruské federaci	33
3.3 Podpora sociálního podnikání v Ruské federaci.....	38
4 DISKUZE	41
ZÁVĚR	45
PEŽIOME.....	46
SEZNAM LITERATURY.....	52

SEZNAM ZKRATEK	60
PŘEHLED TABULEK.....	61

ÚVOD

O tématu sociálního podnikání se v posledních letech hodně diskutuje. Jde poměrně o mladý pojem (od 90. let 20. století), který se neustále vyvíjí a posouvá vpřed. Sociální podnikání spadá pod sociální ekonomiku, která rovněž patří k velmi rychle se rozvíjejícím oblastem po celém světě. Tento rozvoj souvisí s problémy společnosti, kterým státy musí čelit, a k jejichž řešení hledají nové přístupy. Jde jednak o nárůst počtu znevýhodněných skupin obyvatelstva a s tím spojené problémy při jejich začleňování do společnosti, tak i o problémy spojené s demografickými změnami (stárnutí obyvatelstva, změna fungování rodin) a v neposlední řadě jde o šetrné využití místních zdrojů a jejich obnovitelnost, díky čemuž bude zachována kvalita života a obyvatelstva v různých oblastech. (Mravcová, 2009)

Cílem bakalářské práce je identifikovat shody a rozdíly v pojetí a vývoji sociálního podnikání v České Republice a Ruské federaci na základě výzkumných otázek, metodou literární rešerše a analýzy dostupných dat. Na základě stanovených výzkumných otázek bych chtěla zjistit, jak se koncept sociálního podnikání liší v ČR a RF. Dále bych se ve své práci zabývala rozšířeností sociálních podniků v ČR a RF. Zajímá mne, jak se v závěru budou lišit počty sociálních podniků v obou zemích a speciálně zastoupení v regionech. Dalším a posledním bodem, ke kterému bych chtěla dojít je srovnání z hlediska podpory sociálního podnikání v ČR a RF.

V teoretické části vymezuji koncept sociálního podnikání ve světě. Na začátku definuji základní pojmy, které souvisí se sociálním podnikáním. Dále stanovuji problematiku definice sociálního podnikání, rozebírám koncept sociálního podnikání ve světě a principy sociálního podniku. Poté se zaměřuji na rozšířenost sociálních podniků a podporu sociálního podnikání ve světě.

Praktická část je postavena na analýze sociálního podnikání v České republice a Ruské federaci na základě výzkumných otázek. Výzkumné otázky, které jsem si stanovila, a na které bych chtěla najít odpověď, zní: Jaký koncept sociálního podnikání se používá v ČR a RF? Jak je sociální podnikání rozšířeno v ČR a RF? Jakým způsobem je sociální podnikání podporováno v ČR a RF? Dále provedu komparaci zjištěných charakteristik a vyvodím závěr na základě zjištěných informací.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociální podnikání

Pro začátek je důležité si stanovit základní pojmy, které souvisí se sociálním podnikáním a budou se v práci nadále objevovat. Část práce bych ráda věnovala i problematice definování sociálního podnikání a dalším definicím sociálního podnikání z pohledu některých odborníků. Problém definování sociálního podnikání je spojen s odlišným vývojem sociálního podnikání v USA a Evropě, díky čemuž se liší i koncept sociálního podnikání v jednotlivých zemích. Dalšími důležitými tématy, kterým se budu věnovat, je stanovení principů sociálních podniků a s tím spojená kritéria sociálních podniků, dále rozšířenost sociálních podniků ve světě a podpora sociálních podniků.

1.1 Vymezení základních pojmů

Třetí sektor (neziskový sektor) – „jde prakticky o sektor zahrnující veřejně prospěšné organizace nejrůznějšího typu a zaměření, organizace nevládního charakteru (tedy institucionálně oddělené od státu).“ (Duben, 1996, s. 10)

Sociální ekonomika – „Sociální ekonomika je tvořena rozmanitými podniky a organizacemi, jako jsou družstva, vzájemně zajišťující společnosti (mutuálky), sdružení, nadace, etické banky, sociální podniky a další formy specifické pro každou zemi. To, co z nich dělá součást sociální ekonomiky, jsou sdílené hodnoty a rysy, které je spojují: např. jsou demokraticky řízeny, staví lidi nad zisk a reinvestují většinu zisků.“ (The Social Economy, 2021)

Sociální podnikání – „Sociální podnikání je proces, kterým občané budují nebo transformují instituce za účelem zlepšení života mnoha lidem a řešení sociálních problémů, jako je chudoba, nemoc, negramotnost, ničení životního prostředí, porušování lidských práv a korupce.“ (Bornstein, 2010, s. 1) Jak jsem dříve uvedla, není jednoduché sociální podnikání definovat jednoznačně, proto se mu věnuje více pozornosti v následující kapitole.

Sociální podnik – „Sociální podniky jsou jakékoliv soukromé aktivity prováděné v obecném zájmu, organizované a na základě podnikatelského konceptu, jejichž hlavním účelem není maximalizace zisku, ale dosažení určitých ekonomických a sociálních cílů.

Snahou sociálních podniků je také vytvářet inovativní řešení problémů spjatých se sociálním vyloučením a nezaměstnaností.“ (Caisová, 2017, s. 12)

EMES – „EMES je zkratka pro francouzský název rozsáhlé výzkumné sítě. Původně označovala síť výzkumníků v rámci výzkumného programu (the Emergence of social enterprises in Europe, 1996-1999) realizovaného Evropskou komisí. Název výzkumného programu byl užíván v projektech o sociálních podnicích a sociální ekonomice a později se stal názvem mezinárodní sítě. Cílem společnosti je, aby existující univerzitní výzkumná centra působící na poli sociální ekonomiky spojila své úsilí a postupně vybudovala evropskou databázi teoretických a empirických znalostí o sociální ekonomice.“ (Dohnalová, 2009, s. 19)

1.2 Definice sociálního podnikání

„Sociální podnikání je nástrojem sociální ekonomiky, která usiluje o posílení sociálního začlenění a sociální soudržnosti, o environmentální prospěch a o rozvoj místních společenství.“ (Dořičáková, 2017, s. 24) Pojem sociální ekonomika se začal objevovat ve 30. letech 19. století. Samotné pojmy sociální podnikání a sociální podnik přichází na scénu až v 90. letech 20. století, a to v USA a západní Evropě, avšak historie jejich vzniku a rovněž i chápání těchto pojmů se podstatně liší. (Dohnalová, & Průša, 2011, s. 29) J. Gregory Dees, který je považován za otce sociálního podnikání ve své publikaci *The Meaning of Social Entrepreneurship* napsal: „Ačkoli pojem sociální podnikání získává na popularitě, znamená to pro různé lidi různé věci. To může být matoucí.“ (Dees, 1998, s. 3) Ch. K. Volkmann (2012) a Šárka Dořičáková (2017) ve svých knihách uvádí, že až do dnešního dne není možné najít jednotnou definici sociálního podnikání.

Pojem sociálního podnikání může být totiž spojován s aktivitami nestátních neziskových organizací (NNO), a to za získáním dodatečných zdrojů podnikatelskou činností, nebo s jakoukoli aktivitou NNO ve smyslu vykonávání činnosti, podstupování určitého rizika a plnění svého cíle ekonomickou činností. Sociální podnikání by mohlo být pojímáno, s ohledem na výklad pojmu podnikání v angličtině (Entrepreneurship), jako provádění jakékoliv sociální činnosti v nespécifikované míře či podobě. Dále může být sociální podnikání chápáno jako jakékoliv komerční podnikání, do nějž je integrován sociální prvek. Tak alespoň objasňuje problém termínu sociálního podnikání Gregory Dees. (Dees (1998); Vyskočil (2014); Syrovátková (2012)) Pojem sociálního podnikání stanovuje

podobně i Oxfordský slovník. Ten pod anglickým pojmem entrepreneur, tedy podnikatel, rozumí osobu která „zakládá organizaci, komerční podnik, který nese riziko, zejména finanční“. (Peredo, 2006) „Někteří autoři však poukazují na to, že všeobecné povědomí o pojmu sociálního podniku se posouvá od širších definic k užším.“ (Vyskočil, 2014, s. 3)

Další definice podle světových odborníků:

Muhammad Yunus (1997) – „Sociální podnikání se liší od podniků maximalizujících zisk svými cíli. Je zaměřeno na řešení sociálních problémů prostřednictvím produkce výrobků a služeb.“ (Klinduch, 2019, s. 168)

Dees J.G., Anderson B.B (2003) – „Sociální podnikatelé jsou činiteli změny v sociálním sektoru prostřednictvím: formulování mise pro vytvoření a udržení sociálních hodnot; uznání a neúnavné služby tohoto poslání; zapojení do procesu neustálé inovace, adaptace a učení; odvážné akce omezených dostupných zdrojů; zvýšení pocitu zodpovědnosti.“ (Dees, 2003, s. 19)

Zahra S., Gedajlovic E., Neubaum D., Shulman J. (2009) – „Sociální podnikání se vztahuje na činnosti a procesy prováděné s cílem odhalit a využít příležitosti ke zlepšení veřejné blaha, prostřednictvím vytváření nových podniků nebo řízením již existujících organizací s využitím inovativních přístupů.“ (Zahra, 2009, s. 519)

1.3 Koncept sociálního podnikání

Jiří Mertl a Pavel Bareš ve své monografii (2019) vysvětlují sociální podnikání a sociální ekonomiku jako fenomény, na něž se lze dívat z mnoha perspektiv a úrovní. Z teritoriálního hlediska existují dvě základní pojetí sociálního podnikání, a sice evropské a americké.

„V západní Evropě je koncept sociálních podnikatelů úzce spojen se sociální ekonomikou a její funkcí ve společnosti jako nositele institucionálních změn a demografických hodnot, které se projevují ve struktuře organizací a zapojování občanů do rozhodovacích procesů.“ (Dohnalová, 2011, s. 30) Evropské pojetí sociálního podnikání zahrnuje kolektivní činnost, kterou provádí určité subjekty, v nichž lidé spolupracují (ideálně participativně). Na odlišné i jednotlivé konceptualizace sociálního podnikání má v Evropě velký vliv výzkumná univerzitní síť EMES.

V USA převládá silný individualistický přístup, který je zosobněný v progresivním a vizionářském podnikateli. Ten vyvíjí ekonomickou činnost a sleduje společenské cíle.

Sociální podnikání a sociální podnik se ve Spojených státech dělí podle dvou velmi vlivných teorií: sociální inovace (social innovation) a vlastního příjmu (earned income). (Mertl, 2019)

Tyto dvě teorie sociálního podnikání také rozebírá docentka Marie Dohnalová ve své knize Sociální ekonomika (2011): „V první teorii se klade důraz na sociální podnikání a podnikatele, kteří jsou jeho nositeli a jsou bráni jako strůjci zásadních změn ve společnosti. Přicházejí s novými variantami alespoň v jedné z oblastí: poskytují nové služby, přicházejí s novou kvalitou služeb, s novými formami organizací, přicházejí s novými metodami výroby, objevují nové trhy. Tato teorie je soustředěna především na podnikání specializované na sociální inovaci ve prospěch společnosti či komunity bez ohledu na struktury k jejímu realizování potřebné.

Druhá teorie je spojena s problémem komercializace aktivit organizací a občanského sektoru, z jejichž zisku je možné financovat hlavní obecně prospěšné aktivity organizace. Od této teorie se odvíjí chápání sociálních podniků jako organizací postavených zejména na strategiích, které zajišťují získávání většiny příjmů na dobročinné účely komerčními aktivitami.“ (Dohnalová, 2011, s. 30)

1.3.1 Principy sociálního podniku

Koncept sociální ekonomiky EMES je pojímán jako klíčový pro evropskou tradici třetího sektoru a pro jeho vymezení využívá kombinace normativního a institucionálního přístupu:

„Sociální ekonomika zahrnuje aktivity prováděné organizacemi typu družstev, vzájemně prospěšných organizací a spolků, jejichž etickým východiskem jsou následující principy:

- Cílem je služba členům nebo komunitě, ne primárně vytváření zisku
- Nezávislost řídicích struktur organizace
- Demokratický rozhodovací proces
- Nadřazenost lidí a práce (pracovní síly) nad kapitálem a rozdělováním zisku.“ (Defourny, 2001, s. 6)

Výzkum EMES byl zaveden (ve spolupráci s 15 zeměmi EU) v souvislosti s rozvojem sociální ekonomiky v 90. letech a se vznikem nových forem organizací, které lze považovat za součást třetího sektoru. Výstupem výzkumu EMES se stal návrh vymezení nového typu subjektu v rámci třetího sektoru – sociálního podniku. (Dohnalová)

„Základními principy evropských sociálních podniků jsou:

1. Obecně prospěšný cíl či účel vyjádřený ve statutu nebo stanovách (otázky zaměstnanosti, sociálního začleňování a místního rozvoje).
2. Participace členů (pracovníků) na demokratickém rozhodování a samosprávě a posilování sociálního kapitálu podniku i místních komunit.
3. Specifické financování a použití zisku (byznys „non-for-profit“).
4. Místní rozměr, tj. přednostní využívání místních zdrojů a uspokojování místních potřeb.“ (Syravátková, 2012, s. 21-24)

Defourny ve své knize stanovil kritéria sociálního podniku, podle kterých se řídí EMES. Kritéria lze rozdělit na dva druhy: ekonomické a podnikatelské hledisko a sociální hledisko

A) Ekonomickým a podnikatelským hlediskem jsou:

1. „Trvalá činnost při výrobě zboží a / nebo prodeji služeb

Sociální podniky, na rozdíl od některých tradičních neziskových organizací, nemají jako svou hlavní funkci právní činnost nebo přerozdělování finančních toků (jako například mnoho nadací), ale přímo se podílejí na výrobě zboží nebo poskytování služeb lidem. Sociální podniky fungují na základě produktivní činnosti.

2. Vysoký stupeň nezávislosti (autonomie)

Sociální podniky jsou vytvářeny skupinou lidí na základě samostatného projektu a jsou těmito lidmi řízeny. Mohou záviset na veřejných dotacích, ale nejsou řízeny, ať už přímo či nepřímo, veřejnými orgány nebo jinými organizacemi (federace, soukromé firmy atd.). Mají jak právo zaujmout své vlastní postavení („hlas“), tak ukončit svou činnost („odchod“).

3. Významná úroveň ekonomického rizika

Ti, kdo zakládají sociální podnik, přebírají zcela nebo zčásti riziko spojené s iniciativou. Na rozdíl od většiny veřejných institucí závisí jejich finanční životaschopnost na úsilí jejich členů a pracovníků o zajištění odpovídajících zdrojů.

4. Minimální částka placené práce

Stejně jako v případě většiny tradičních neziskových organizací mohou sociální podniky kombinovat také peněžní a nepeněžní zdroje, dobrovolníky a placené pracovníky. Činnost prováděná v sociálních podnicích však vyžaduje minimální úroveň placených pracovníků.

B) Sociální hledisko zahrnuje:

1. Explicitní cíl ve prospěch komunity

Jedním z hlavních cílů sociálních podniků je sloužit komunitě nebo konkrétní skupině lidí. Ze stejné perspektivy je rysem sociálních podniků jejich touha podporovat pocit sociální odpovědnosti na místní úrovni.

2. Iniciativa zahájená skupinou občanů

Sociální podniky jsou výsledkem kolektivní dynamiky zahrnující lidi patřící ke komunitě nebo ke skupině, která sdílí jasně definovanou potřebu nebo cíl; tato kolektivní dimenze musí být v průběhu času uchována tak či onak, přestože nesmí být opomíjena důležitost vedení - často ztělesněná jednotlivcem nebo malou skupinou vedoucích.

3. Rozhodovací pravomoc, která není založena na kapitálovém vlastnictví

Toto kritérium obecně odkazuje na zásadu „jeden člen, jeden hlas“ nebo alespoň na rozhodovací proces, při kterém se hlasovací práva nerozdělují podle kapitálových podílů v řídicím orgánu, který má konečná rozhodovací práva. Přestože vlastníci kapitálu jsou důležití, pokud mají sociální podniky vlastní kapitál, rozhodovací práva jsou obecně sdílena s ostatními zúčastněnými stranami.

4. Participativní povaha, která zahrnuje různé strany ovlivněné činností

Zastoupení a účast uživatelů nebo zákazníků, vliv různých zúčastněných stran na rozhodování a participativní řízení jsou často důležitými charakteristikami sociálních podniků. V mnoha případech je jedním z cílů sociálních podniků podpora demokracie na místní úrovni prostřednictvím hospodářské činnosti.

5. Omezené rozdělení zisku

Sociální podniky zahrnují nejen organizace, které se vyznačují celkovým nedistribučním omezením, ale také organizace, které - stejně jako družstva v mnoha zemích - mohou

rozdělovat zisky, ale pouze v omezené míře, což umožňuje vyhnout se maximalizujícímu zisku.“ (Defourny, 2010, s.16-18)

1.4 Rozšířenost sociálních podniků

Sociální podnikání je v současné době velmi progresivní trendem, který je celosvětově na vzestupu, včetně zemí Evropské unie. Jde o nový a velmi široký koncept, pro který je typické dosahování sociálních cílů ekonomickými prostředky. (Sokol, 2016)

Joe Myers v článku *These are the best economies to be a social entrepreneur* zmínil země, jejichž ekonomika je nejlépe nastavená pro rozvoj sociálního podnikání: USA, Kanada, Velká Británie, Singapur, Izrael, Chile, Jižní Korea, Malajsie a Francie. (Myers, 2016)

V jednotlivých státech již existují nebo jsou nově přijímány zákony podporující sociální podnikání. Nicméně, jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách, neexistuje jednotné uchopení sociálního podnikání, díky čemuž se mohou koncepty v jednotlivých zemích lišit. Například ve Velké Británii, kde je sociální podnikání jednou z priorit vlády a je masivně podporováno, fungovalo v roce 2016 přes 55 000 sociálních podniků s obratem 25 miliard liber. (Sokol, 2016) Ben King (2021) pro BBC news uvedl, že je ve Velké Británii v současné době okolo 100 000 soc. podniků.

Periodikum *Social enterprises and their ecosystems in Europe*, jak název napovídá, se zabývá stavem sociálních podniků v Evropě. Ve Španělsku se v roce 2017 nacházelo celkem 9 680 sociálních podniků. (Díaz, 2020) Na Slovensku bylo v roce 2018 zaznamenáno 66 registrovaných soc. podniků, přičemž celkový počet těchto podniků je odhadován na 1085. (Poláčková, 2020) Dánsko je na tom lépe, než Slovensko. Zde v roce 2018 existovalo 411 soc. podniků. (Borzaga, 2020) Pro zajímavost, v jiné zemi - Malajsii se v roce 2020 rozkládalo přibližně 20 000 sociálních podniků. (FocusM, 2021)

1.5 Podpora sociálních podniků

Sociální ekonomika a s ní spojené sociální podnikání jsou podporovány **Evropskou unií**. V rámci Evropské unie byla v roce 2000 zavedena reprezentativní instituce pro sociální ekonomiku **CEP-CMAF** (Social Economy Europe), která v roce 2002 přišla s *Chartou sociální ekonomiky*, kde specifikovala subjekty sociální ekonomiky a jejich společné charakteristiky. V roce 2007 bylo vydáno Memorandum k sociální ekonomice, v němž jsou uvedeny „pilíře“ sociální ekonomiky: družstva, vzájemné činnosti, asociace a nadace. Evropská unie podporuje sociální ekonomiku v její politice zaměstnanosti,

která má hlavní cíle: zlepšení „zaměstnatelnosti“ obyvatelstva v aktivním věku a podpora podnikavosti, obzvláště vytvářením pracovních míst na místní úrovni, zlepšení přizpůsobivosti podniků a jejich zaměstnanců, zejména prostřednictvím modernější organizace práce, posílení politiky rovných příležitostí hlavně díky rozvíjení veřejných zakázek, které pomáhají ke sladění rodinného a pracovního života). *Zpráva o sociální ekonomice Výboru pro zaměstnanost a sociální věci Evropského parlamentu z roku 2009* představuje charakteristické rysy sociálních podniků. (Dohnalová, 2012)

Evropský hospodářský a sociální výbor formuloval v roce 2011 průzkumné stanovisko k sociální ekonomice a k sociálním podnikům, kde je zdůrazněno, že sociální ekonomika a sociální podnikání jsou úzce spojeny se *Strategií Evropa 2020*. Výbor napomáhal Evropské komisi při zahájení politického rámce a akčního plánu za účelem podpory sociálních podniků v Evropě. Výbor uvedl, že sociální podniky vytvářejí sociální výhody a umožňují podnikání všem. Jejich právní formy a modely jsou rozmanité (např. nadace, družstva, vzájemné společnosti, dobrovolná sdružení, výdělečné a nevýdělečné podniky,...). (Dohnalová, 2012) Jedním ze tří strukturálních fondů Evropské unie je **Evropský sociální fond (ESF)**, který je klíčovým finančním nástrojem pro realizování Evropské strategie zaměstnanosti. Hlavním úkolem ESF je snižování nezaměstnanosti, rozvíjení zaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů. „Cíle Evropského sociálního fondu jsou:

- Pomoc nezaměstnaným lidem při vstupu na trh práce
 - Rovné příležitosti pro všechny při přístupu na trh práce
 - Sociální začleňování, pomoc lidem ze znevýhodněných sociálních skupin při vstupu na trh práce
 - Celoživotní vzdělávání
 - Rozvoj kvalifikované a přizpůsobivé pracovní síly
 - Zavádění moderních způsobů organizace práce a podnikání
 - Zlepšení přístupu a účasti žen na trhu práce
 - Boj se všemi formami diskriminace a nerovnostmi souvisejícími s trhem práce“
- (Evropský sociální fond v ČR, 2021)

V roce 1947 vznikla mezinárodní organizace **CIRIEC**¹, jejímž hlavním cílem je sběr dat, realizace výzkumů a publikace prací zaměřených na ekonomiku a aktivity ve prospěch služeb v obecném zájmu po celém světě. Sociální ekonomika zahrnuje jednu ze tří klíčových oblastí zájmu. (Dohnalová, 2011)

¹ International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy

PRAKTICKÁ ČÁST

Jak již bylo uvedeno výše, téma mé bakalářské práce nese název *Sociální podnikání v České republice a Ruské federaci*. Hlavním cílem bakalářské práce je identifikovat shody a rozdíly v pojetí a vývoji sociálního podnikání v České Republice a Ruské federaci, ke kterému se vážou dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je zjistit, jaký koncept sociálního podnikání se používá v České republice a Ruské federaci. Druhým dílčím cílem je zjistit, jak jsou rozšířeny sociální podniky v České republice a Ruské federaci. Třetí cíl je zjistit, jakým způsobem je sociální podnikání podporováno v České republice a Ruské federaci.

Na základě těchto dílčích cílů jsem si určila výzkumné otázky, které mi napomohou k získání odpovědi na jednotlivé cíle a pak i k zodpovězení hlavního cíle bakalářské práce. Výzkumné otázky, které jsem si zvolila, zní:

1. VO1: Jaký koncept sociálního podnikání se používá v České republice a Ruské federaci?
2. VO2: Jak je sociální podnikání rozšířeno v České republice a Ruské federaci?
3. VO3: Jakým způsobem je sociální podnikání podporováno v České republice a Ruské federaci?

V praktické části budu jednotlivé výzkumné otázky rozebírat. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem bakalářské práce je porovnání České republiky a Ruské federace, je nutné zpracovat jednotlivé výzkumné otázky z pohledu České republiky a Ruské federace zvlášť. Praktická část tedy bude rozdělena na dvě části – Sociální podnikání v České republice a Sociální podnikání v Ruské federaci, ve kterých budou jednotlivé kapitoly namířené k zodpovězení výzkumných otázek.

Pro zodpovězení výzkumných otázek bude použita metoda rešerše odborných článků a dokumentů, vládních dokumentů a internetových serverů, které se zabývají sociálním podnikáním v České republice a Ruské federaci. „Literární rešerše je text, jehož cílem je vytvořit kritický přehled současných znalostí o nějakém konkrétním tématu. Literární rešerše je obvyklou součástí vědecky orientované literatury a často předchází tvorbě návrhů výzkumných projektů a výběru vhodné metodiky. Jejím základním cílem je přinést čtenáři aktuální přehled současné literatury o daném tématu a poskytuje podklady, z nichž je možné vyhodnotit oprávněnost navrženého budoucího výzkumu.“ (Jersáková)

Data budu dále čerpat z knihoven, Národní digitální knihovny Kramerius. Využiji Google Scholar, Google Knihy, Theses.cz. Kvantitativní údaje budu získávat z Adresáře sociálních podniků ze serveru Českého sociálního podnikání a Analytického věstníku (Analitičeskij věstnik) Rady federace z roku z roku 2021. Dále použiji metodu analýzy dostupných dat a provedu diskuzi na základě zjištěných informací.

2 Sociální podnikání v České republice

Kořeny sociální ekonomiky v České republice sahají až do 19. století, kdy docházelo k zakládání spolků, družstev, církevních společností, jež lze považovat za předchůdce českých sociálních podniků. Mezi průkopníky prvních českých předchůdců sociálních podniků patří F. C. Kampelík, F. L. Chleborád a K. Engliš. V období první republiky došlo k rozkvětu občanských i církevních organizací, začalo vznikat mnoho nadací a spolků. Hlavním úkolem charitativních a dobročinných spolků bylo zmírnit válečné následky. V roce 1938, existovalo 9115 spolků, avšak během protektorátu byl spolkový život utlumen a po 2. světové válce opět dočasně obnoven do roku 1948, kdy přišlo potlačení a rušení humanitních a podpůrných spolků. V roce 1951 byl novelizován zákon č. 134/1867 na základě kterého se začalo vyvíjet družstevnictví. Od 70. letech v důsledku budování komunistického režimu došlo opět k útlumu a takřka ke zničení nestátního neziskového sektoru. Po roce 1989 byla opět spolková a nadační činnost obnovena, zejména díky zákonu 83/1990 o sdružování občanů. Byly rozšířeny aktivity družstev, došlo k obnově nestátních neziskových organizací, vznikaly nové spořitelny a postupně se začaly vyvíjet další subjekty sociální ekonomiky včetně sociálního podnikání. (Němcová, 2019)

2.1 Koncept sociálního podnikání České republice

Jak již bylo uvedeno v teoretické části, sociální podnikání úzce souvisí se sociální ekonomikou. „**Sociální ekonomika** je souhrn aktivit uskutečňovaných subjekty sociální ekonomiky, jejichž cílem je zvýšit zaměstnanost v místních podmínkách anebo uspokojit další potřeby a cíle komunity v oblasti ekonomického, sociálního, kulturního a environmentálního rozvoje. **Subjekty sociální ekonomiky** jsou sociální podniky, podpůrné finanční, poradenské a vzdělávací instituce pro sociální podnikání a nestátní neziskové organizace, které vykonávají ekonomické aktivity za účelem pracovního uplatnění svých klientů nebo pro dofinancování svého poslání. Sdílí společné rysy, kterými jsou: naplňování veřejně prospěšného cíle, demokratické rozhodování, podpora iniciativy občanů, nezávislost na veřejných či soukromých institucích, jiný způsob zacházení se ziskem, zohledňování environmentálních aspektů, uspokojování přednostně místních potřeb a využívání přednostně místních zdrojů.“ (Hyánek, 2018, s. 13)

O sociálním podnikání se v České republice mluví od konce devadesátých let 20. století, avšak do dnešní doby není sociální podnikání v České republice uzákoněno. Sociální

podniky v ČR sice existují i přesto, že nejsou legislativně ani formálně vymezeny, ovšem neexistence zákona je jednou z hlavních překážek rozvoje sociálních podniků v ČR. (Dohnalová (2016), Wildmannová (2018))

V roce 2005 došlo k významnému kroku pro vývoj sociálního podnikání v ČR. Tímto krokem bylo vytvoření nestátní neziskové organizace TESSEA (Tematická síť pro sociální ekonomiku), jejímž úkolem je přispívat k rozvoji sociálního podnikání v ČR, s vazbou na činnost v regionech. TESSEA stanovila definici sociálního podnikání, ale rovněž i sociálního podniku a integračního sociálního podniku. Definice TESSEA jsou v souladu se znaky mezinárodní výzkumné sítě EMES. (Dohnalová, 2019)

Šárka Dořičáková (2017) ve své knize zmiňuje, že Vláda ČR v roce 2017 schválila věcný záměr zákona o sociálním podnikání, který bude definovat pojem sociálního podnikání, aby bylo zřejmé, kdo sociální podnikatel je a kdo ne, ale též pojmy „sociální podnik“ a „integrační sociální podnik“. Věcný záměr vychází z požadavků současných sociálních podniků, ale také ze strany finančních institucí a ústředních orgánů státní správy, poskytujících finanční podporu sociálním podnikům, na potřeby vymezit jednotné právní prostředí pro sociální podnikání.

Definice sociálního podnikání, kterou schválila TESSEA v roce 2011, zní: „**Sociální podnikání** jsou podnikatelské aktivity prospívající společnosti a životnímu prostředí. Sociální podnikání hraje důležitou roli v místním rozvoji a často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Zisk je z větší části použitý pro další rozvoj sociálního podniku. Pro sociální podnik je stejně důležité dosahování zisku jako zvýšení veřejného prospěchu“ (Principy a definice, 2021).

Jak už bylo zmíněno, TESSEA definovala i pojmy „sociální podnik“ a „integrační sociální podnik“, které byly rovněž schváleny v roce 2011:

„**Sociálním podnikem** se rozumí „subjekt sociálního podnikání“, tj. právnická osoba založená dle soukromého práva nebo její součást nebo fyzická osoba, které splňují principy sociálního podniku. Sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl, který je formulován v zakládacích dokumentech. Vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního.“ (Dořičáková, 2016)

„**Integračním sociálním podnikem** se rozumí „subjekt sociálního podnikání“, tj. právnická osoba založená dle soukromého práva nebo fyzická osoba, které splňují

principy integračního sociálního podniku. Integrační sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl, kterým je zaměstnávání a sociální začleňování osob znevýhodněných na trhu práce, a tento cíl je formulován v zakládacích dokumentech. Vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního. (Sociální podnikání, 2018)

Pod sociální podniky spadají nejen integrační sociální podniky, které zaměstnávají znevýhodněné osoby, ale od roku 2017 se sem řadí i **environmentální sociální podniky**, jenž přispívají k řešení ekologických problémů. Do sociálního podnikání se řadí i podnikání neziskových organizací, které si přivydělávají a ze zisku podporují svou hlavní činnost. (Slovníček pojmů (2021), Environmentální sociální podnikání (2021))

Alexander Asmalovskij a Tomáš Sadílek (2016) napsali odborný článek pro časopis Sociológia (Sociology), kde zmiňují, že sociální podniky naplňují politiku zaměstnanosti (poskytování rovných šancí osobám znevýhodněným na trhu práce), politiku sociální soudržnosti, politiku regionálního rozvoje a politiku udržitelnosti. Politikou zaměstnanosti se rozumí poskytování rovných šancí osobám znevýhodněným na trhu práce.

K tomu, aby byl podnik uznán jako sociální podnik, musí splňovat určité principy, které v roce 2014 schválil expertní výbor TESSEA. Byly stanoveny principy sociálního podniku a principy integračního sociálního podniku. (Principy a definice, 2021) O principech sociálních podniků bude pojednávat následující kapitola.

2.1.1 Principy sociálního podniku v České republice

Sociální podnik podporuje sociální začleňování v regionu (minimálně 40 % zaměstnanců z celkového počtu zaměstnanců sociálního podniku musí pocházet z vymezených cílových skupin) a pomáhá ke snižování nezaměstnanosti. Cílovými podporovanými skupinami jsou osoby vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením.

Zisk je použit pro rozvoj sociálního podniku nebo pro naplňování jeho obecně prospěšného cíle. Minimálně 51% zisku sociální podnik reinvestuje do inovace, zkvalitňování prostředí pro zaměstnance, vybavení podniku, pracovních pomůcek, do zavedení bonusů a zaměstnaneckých výhod.

Sociální podnik je orientován environmentálně a lokálně. Přispívá k místnímu rozvoji, využívá místní zdroje, uspokojuje místní potřeby a vstupuje do místních iniciativ

a partnerství. Spolupracujícími subjekty a institucemi obvykle bývají: státní správa, samosprávné celky, sociální partneři a další.

Vztahy sociálního podniku jsou namířeny k posílení sociální soudržnosti a k maximálně možnému zapojení pracovníků do činnosti podniku. Sociální podnik formuje pracovní prostředí, které zajišťuje všem zaměstnancům podporu a pracovní příležitosti. Pracovní podmínky zaměstnanců jsou rovné (není připuštěna žádná forma diskriminace pracovníků na základě pohlaví, rasy, věku, zdraví, rodinného stavu, atd.). (Principy sociálního podnikání, 2014)

Tabulka č. 1: Principy sociálního podniku

PRINCIPY SOCIÁLNÍHO PODNIKU	1. Sociální prospěch	2. Ekonomický prospěch	3. Environmentální a místní prospěch
Obecná definice: oa) Veřejně prospěšný cíl formulován v základacích dokumentech a naplňován prostřednictvím konkrétních aktivit. Podtrženo = vyžadováno.	1a) Provozování aktivity prospívající společnosti či specifické skupině (znevýhodněných) lidí. 1b) Účast zaměstnanců a členů na směřování podniku.	2a) Případný zisk používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění veřejně prospěšných cílů. 2b) Nezávislost (autonomie) v manažerském rozhodování a řízení na externích zakladatelích nebo zřizovatelích. 2c) Alespoň minimální podíl tržeb z prodeje výrobků a služeb na celkových výnosech. 2d) Schopnost zvládat ekonomická rizika. 2e) Omezení nakládání s majetkem (tzv. asset lock). 2f) Vykonávání soustavné ekonomické aktivity. 2g) Trend směrem k placené práci.	3a) Přednostní uspokojování potřeb místní komunity a místní poptávky. 3b) Využívání přednostně místních zdrojů. 3c) Zohledňování environmentálních aspektů výroby i spotřeby. 3d) Spolupráce sociálního podniku s místními aktéry.

Zdroj: TESSEA, 2014, České sociální podnikání.

„Obecný sociální podnik se soustředí stejnou měrou na aktivity prospívající společnosti a na zaměstnávání a sociální začleňování osob znevýhodněných na trhu práce.“ (Podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách, 2016)

Principy integračního sociálního podniku v ČR

Jak už bylo zmíněno v definici integračního sociálního podniku - podnik má společensky prospěšný cíl zaměstnávání a sociálního začleňování osob znevýhodněných na trhu práce. Tento společensky prospěšný cíl musí být jednoznačně vymezen v projektové žádosti i v podnikatelském plánu a jasně stanoven v základacích dokumentech, které jsou veřejně dostupné. V projektové žádosti a podnikatelském plánu je zároveň nutné popsat, prostřednictvím jakých aktivit bude tento cíl naplňován. (Sada indikátorů pro integrační sociální podnik, 2021)

Tabulka č. 2: Principy integračního sociálního podniku

PRINCIPY SOCIÁLNÍHO PODNIKU	1. Sociální prospěch	2. Ekonomický prospěch	3. Environmentální a místní prospěch
CHARAKTERISTIKY (jsou v souladu s evropským pojetím sociálního podniku. Sociální podnik je má splňovat nebo k nim směřovat.) Podtrženo = vyžadováno.	a) <u>Zaměstnávání a sociální začleňování osob znevýhodněných na trhu práce</u> b) <u>Participace na strategickém směřování podniku</u> c) <u>Důraz na rozvoj pracovních kompetencí znevýhodněných zaměstnanců.</u> d) Inovativní přístupy a řešení.	a) <u>Případný zisk používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění veřejně prospěšných cílů.</u> b) <u>Zaměstnanci jsou podporováni ve zvyšování produktivity práce dle svých možností.</u> c) <u>Nezávislost (autonomie) v manažerském rozhodování a řízení na externích zakladatelích nebo zřizovateli.</u> d) <u>Alespoň minimální podíl tržeb z prodeje výrobků a služeb na celkových výnosech a jeho dynamika.</u> e) <u>Schopnost zvládat ekonomická rizika</u>	a) <u>Přednostní uspokojování potřeb místní komunity</u> b) <u>Využívání přednostně místních zdrojů</u> c) <u>Uspokojování přednostně místní poptávky</u> d) <u>Zohledňování environmentálních aspektů výroby i spotřeby.</u> e) <u>Spolupráce sociálního podniku s důležitými místními aktéry</u>

Zdroj: DOHNALOVÁ Marie, neuvedeno. Sociální ekonomika, s. 210.

Principy environmentálního sociálního podniku v ČR

V ČR roste i počet environmentálních podniků, které se kromě zaměstnávání a sociálního začleňování osob znevýhodněných na trhu práce zabývají i ochranou životního prostředí, včetně recyklace, ale také například sdílením (např. car-sharing). (Podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách, 2016)

Tabulka č. 3: Principy environmentálního sociálního podniku

PRINCIPY SOCIÁLNÍHO PODNIKU	1. Sociální prospěch	2. Ekonomický prospěch	3. Environmentální a místní prospěch
Charakteristiky (jsou v souladu s Operačním programem Zaměstnanost Evropského sociálního fondu)	Zvyšování zaměstnanosti osob ze znevýhodněných skupin a) Demokratická struktura řízení podniku b) Důraz na rozvoj pracovních kompetencí znevýhodněných zaměstnanců	a) Případný zisk používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění jeho společensky prospěšných cílů b) Nezávislost (autonomie) v manažerském rozhodování a řízení na externích zakladatelích nebo zřizovateli c) Alespoň minimální podíl tržeb z prodeje výrobků a služeb na celkových výnosech	a) Podnikatelské aktivity podniku, skrze které podnik naplňuje společensky prospěšný cíl, mají environmentální rozměr b) Zohledňování environmentálních aspektů ve všech fázích podnikání, tzn. při výrobě výrobků a/nebo poskytování služeb včetně environmentálně příznivého úřadování c) Ekonomická lokalizace = místní výroba pro místní spotřebu, podpora místní ekonomiky e) Sociální podnik zaměstnává obyvatele z území MAS f) Spolupráce sociálního podniku s lokálními aktéry na území MAS

Zdroj: EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND, 2018, Sada rozpoznávacích znaků pro environmentální sociální podnik pro výzvu 03_16_047.

Podstatou environmentálního podniku je naplnění společensky prospěšného cíle, kterým je řešení konkrétního environmentálního problému a zaměstnávání a sociální začleňování osob znevýhodněných na trhu práce. Tento cíl je stanoven v zakládacích dokumentech a naplňován prostřednictvím podnikatelských aktivit. Oba aspekty společensky prospěšného cíle musí být jednoznačně určeny v projektové žádosti i v podnikatelském plánu. V projektové žádosti a podnikatelském plánu je nutné popsat, prostřednictvím jakých aktivit budou naplňovány. (Sada rozpoznávacích znaků pro environmentální sociální podnik pro výzvu 03_16_047, 2018)

2.1.2 Znevýhodněné osoby v České republice

Šárka Dořičáková a René Pastrňák se při vymezení osoby se sociálním znevýhodněním ve své knize opírají o zákon č. 435 / 2004 Sb., o zaměstnanosti, jehož ust. § 33 uvádí: „Při zprostředkování zaměstnání se věnuje zvýšená péče uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují.“ (Dořičáková, 2017, s. 27)

„Hlavním kritériem, dle kterého lze podnikatelský subjekt považovat za sociální, je zaměstnávání znevýhodněných osob, neboli osob ohrožených sociálním vyloučením či již sociálně vyloučené, k nimž patří:

- dlouhodobě evidované osoby ucházející se o zaměstnání (déle než 12 měsíců)
- osoby do 25 let věku (hlavně absolventi bez praxe),
- osoby starší 50 let věku,
- osoby se zdravotním postižením,
- rodiče vracející se z mateřské nebo rodičovské dovolené,
- osoby s důvodným předpokladem dlouhodobé evidence
- osoby, kterým je potřeba věnovat zvýšenou péči.“ (Aktivní politika v zaměstnanosti, 2021)

2.2 Rozšířenost sociálních podniků v České republice

Na území České republiky se v současné době (červen 2021) nachází 173 registrovaných sociálních podniků (IČ) a 306 provozoven registrovaných podniků. V těchto podnicích působí 3 914 zaměstnaných osob se sociální a zdravotním znevýhodněním. Roční obrat registrovaných dodavatelů činí 2 069 520 904 Kč. (Adresář sociálních podniků v číslech, 2021)

Tabulka č. 4: Počet sociálních podniků v krajích ČR

Česká republika	306
Moravskoslezský kraj	39
Praha (město)	38
Středočeský kraj	30
Královéhradecký kraj	28
Pardubický kraj	28
Jihočeský kraj	26
Vysočina	26
Ústecký kraj	23
Olomoucký kraj	19
Jihomoravský kraj	18
Zlínský kraj	15
Karlovarský kraj	6
Liberecký kraj	6
Plzeňský kraj	4

Zdroj: ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ, 2021, Adresář sociálních podniků v číslech.

Podle tabulky lze usoudit, že největší počet sociálních podniků se nachází v Moravskoslezském kraji, Praze a Středočeském kraji. Naopak nejméně jich je v Karlovarském, Libereckém a Plzeňském kraji. Z hlediska teritoriálního dělení České republiky na Čechy, Moravu a Slezsko leží na území Čech 215 sociálních podniků a na území Moravy a Slezska 91 soc. podniků.

Maršíková (2018) uvádí, že v České republice je velká převaha integračních sociálních podniků (90% v roce 2018). Integračními soc. podniky v ČR například jsou: Přirozenou cestou s.r.o (Olomoucký kraj), ten se zaměřuje na výrobky a služby pro zdraví a celkovou pohodu (čaje a koření, základní BIO potraviny, aromaterapeutické prostředky, oříšky a sušené plody, medy, vína, užitou uměleckou keramiku); SIMEVA sociální integrační podnik s.r.o. (Ústecký kraj) – nabízí práci znevýhodněným osobám v oblasti správy a údržby nemovitostí, správy a údržby veřejných prostranství a zeleně a v oblasti montážní, kompletační a balící práce; podnik Camellus, který se zabývá výrobou produktů z bylinek (Královéhradecký kraj), Lemanta s.r.o. (Středočeský kraj) je rodinná firma, jenž nabízí kvalitní domácí výrobky - marmelády, sirupy, pečené čaje, cukrovinky, a také ručně

vyráběnou přírodní kosmetiku.(Přirozenou cestou, 2014-2021; ... a máme pro Vás práci, 2015; Camellus, 2021; Lemanta, 2021)

Mezi environmentální soc. podniky patří např. podnik Fér Kaffé Veronica (Zlínský kraj), jenž spadá pod vzdělávací a informační středisko Centrum Veronica, které se zaměřuje na vztah k přírodě, místním zdrojům a tradicím. Spolu s ohleduplným hospodařením se snaží chránit životní prostředí a globální klima, ekonomicky stabilizovat venkov a řešit nezaměstnanost i v poměrně odlehlých oblastech. (Veronica Centrum Hostětín, 2021) Dalšími environmentálními podniky jsou: Sociální podnik Jasan, s.r.o. (Jihomoravský kraj), Sociální podnik Madlenka, o.p.s. (Jihočeský kraj) nebo Anavy (Jihomoravský kraj). (Adresář sociálních podniků v číslech, 2021)

Na sociální podniky je možné nahlížet i z hlediska oboru podnikání. V České republice je v souvislosti se sociálními podniky zastoupeno 23 oborů podnikání. Největší zastoupení v oboru podnikání má obchod (79), poté stravování (49), údržba zeleně a technické služby (45) atd. Ostraze a bezpečnostní službě se věnují 2 sociální podniky v ČR a tvoří tak nejmenší počet zastoupení v podnikatelských oborech.

Tabulka č. 5: Zastoupení sociálních podniků podle oboru podnikání

Obchod	79
Jiné	69
Stravování (zahrnuje kavárny, restaurace, jídelny, bistra apod.)	49
Údržba zeleně a technické služby	45
Výroba	43
Textil - výroba, recyklace, re-use	42
Potravinářská výroba	40
Propagační a dárkové předměty	40
Úklidové služby a potřeby	40
Kompletace a kontrola kvality	34
Umělecká a řemeslná tvorba	30
Catering	29
Vzdělávání a školení	22
Grafické a tiskové práce	19
Prádelny	19

Pronájem prostor	17
Odpady a recyklace	14
IT služby	9
Ubytování	9
Stavební práce a projektové a architektonické činnosti	7
Call centrum, telemarketing, direct marketing	6
Nábytek a vybavení interiérů	6
Kancelářské potřeby	5
Ostraha a bezpečnostní služby	2

Zdroj: ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ, 2021, Adresář sociálních podniků v číslech.

2.3 Podpora sociálního podnikání v České republice

Sociální podnikání v ČR je podporováno od roku 2008 Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV), a to:

1. prostřednictvím výzev z OPZ² (specifické i doplňkové výzvy)
2. tvorbou a implementací finančních nástrojů
3. konzultacemi, poradenstvím a mentoringem
4. ostatní podporou v rámci APZ³

(Maršíková, 2018)

Operační program Zaměstnanost

Podporu českému sociálnímu podnikání nabízí Evropský sociální fond (ESF) pomocí operačních programů, které umožňují čerpání prostředků z ESF v oblasti lidských zdrojů. V období 2014 - 2020 bylo sociální podnikání podporováno z ESF skrze Operační program Zaměstnanost (OPZ) ve výzvách:

1. č. 129 Podpora sociálního podnikání

Tato výzva byla platná do června 2019 a její hlavní prioritou bylo sociální začleňování a boj s chudobou. (Podpora sociálního podnikání, 2021)

2. č. 047 Výzva pro MAS na podporu strategií komunitně vedeného místního rozvoje

Tato výzva je platná do 31. 12. 2021. Jejím specifický cíl je zvýšit zapojení lokálních aktérů do řešení problémů nezaměstnanosti a sociálního začleňování ve venkovských

² Operační program Zaměstnanost

³ Aktivní politika zaměstnanosti

oblastech. Její hlavní priority jsou zaměřeny na komunitně vedený místní rozvoj a sociální začleňování a boj s chudobou. (Výzva pro MAS na podporu strategií komunitně vedeného místního rozvoje, 2021)

Česká republika je v současné době zapojena do *Operačního programu Zaměstnanost plus*, jenž se týká programového období 2021-2027. Program se vztahuje na regiony: CZ0 - ČESKÁ REPUBLIKA, CZ01 – Praha, CZ02 - Střední Čechy, CZ03 – Jihozápad, CZ04 – Severozápad, CZ05 – Severovýchod, CZ06 – Jihovýchod, CZ07 – Střední Morava, CZ08 – Moravskoslezsko. (Operační program Zaměstnanost plus 2021-2027, 2019)

Česká republika spolupracovala s Evropským sociálním fondem i v předešlých programových obdobích:

Programového období 2004-2006

- OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)
- Jednotný programový dokument pro Cíl 3 (JPD 3)
- Iniciativa Společenství CIP EQUAL
- Společný regionální operační program (SROP)

Programové období 2007-2013

- OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ) - řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí
- OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) - řízen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy
- OP Praha – Adaptabilita (OPPA) - řízen Magistrátem hlavního města Praha
- Evropský nástroj pro mikrofinancování

Programové období 2014-2020

- OP Zaměstnanost - řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí
- OP Výzkum, vývoj a vzdělávání - řízen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy
- OP Praha - pól růstu ČR - řízen Magistrátem hlavního města Praha (Evropský sociální fond v ČR, 2021)

V souvislosti se současnou situací na trhu práce spojenou s šířením nemoci COVID-19 byla říjnu 2020 zvýšena dostupnost úvěrů pro sociální podnikatele poskytovaných

ve formě „finančního nástroje“. Tyto úvěry (ve výši 400 tis. až 25 mil. Kč) budou k dispozici do poloviny roku 2023. (Vyšší dostupnost nulových úvěrů pro sociální podnikatele, 2021)

„Bezúročné úvěry mohou nově čerpat nejen malé a střední podniky, ale všechny podniky, které splňují definici sociálního podniku, bez ohledu na svou velikost. Zároveň byla o více jak třetinu snížena minimální výše poskytnuté podpory, aby mohly být realizovány i menší projekty. Poslední změnou je rozšíření možnosti žádat o úvěr nejen na investice, ale i provoz podniku.“ (Vyšší dostupnost nulových úvěrů pro sociální podnikatele, 2021)

Podpora sociálního podnikání prostřednictvím finančních nástrojů

Poněvadž sektoru sociální ekonomiky chybí alternativní zdroje financování, je potřeba různých forem podpor (finančních nástrojů), které liší v závislosti od stupně vývoje sociálního podniku. Těmito finančními nástroji jsou:

- Granty (pro start-up)
- Půjčky (pro start-up i podnik v první fázi rozvoje)
- Mikrokredity (pro malé podniky či OSVČ)
- Záruky (pro podniky vyžadující větší investice) (Maršíková, 2018)

V současné době funguje *PROGRAM ZÁRUKA 2015 až 2023*, jehož cílem je podpořit prostřednictvím záruk přístup malých a středních podnikatelů k bankovním úvěrům na realizaci jejich podnikatelských projektů. (VÝZVA K PŘEDKLÁDÁNÍ PROJEKTŮ, 2021)

Poradenství prostřednictvím konzultací, poradenstvím a mentoringem

Tematická síť pro sociální ekonomiku (TESSEA) nabízí v rámci projektu „Podpora sociálního podnikání v ČR“ informace a podporu v oblasti sociálního podnikání, a to formou:

1. Poradenství prostřednictvím lokálních konzultantů – zájemce se seznámí s praktickým chodem sociálního podniku, dále může využít sdílení praxe, je mu umožněno poskytnutí základního vhledu do tématu sociálního podnikání, vysvětlení principů sociálního podnikání, pomoc s nastavením podnikatelského plánu, poskytnutí informací k založení sociálního podniku, informování o specifikách

zaměstnávání osob se znevýhodněním aj. (Informace o projektu MPSV Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje, 2021)

2. Poradenství prostřednictvím expertních poradců – stávajícím sociálním podnikatelům, ale i těm, kteří jsou na začátku a hledají optimální předmět podnikání, jsou poskytovány specializované poradenské činnosti v mnoha oblastech (marketing a obchod, management, personalistika, gastropodnikání , teorie sociálního podnikání, finance a udržitelnosti podnikání atd.)
3. Stáže v sociálních podnicích – smyslem stáží je přenos informací o fungování sociálních podniků, poskytnutí reálného pohledu na sociálního podnikání, navázání kontaktů a zvýšení kompetencí pro založení nebo řízení sociálních podniků. (Projekt Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje, 2021)

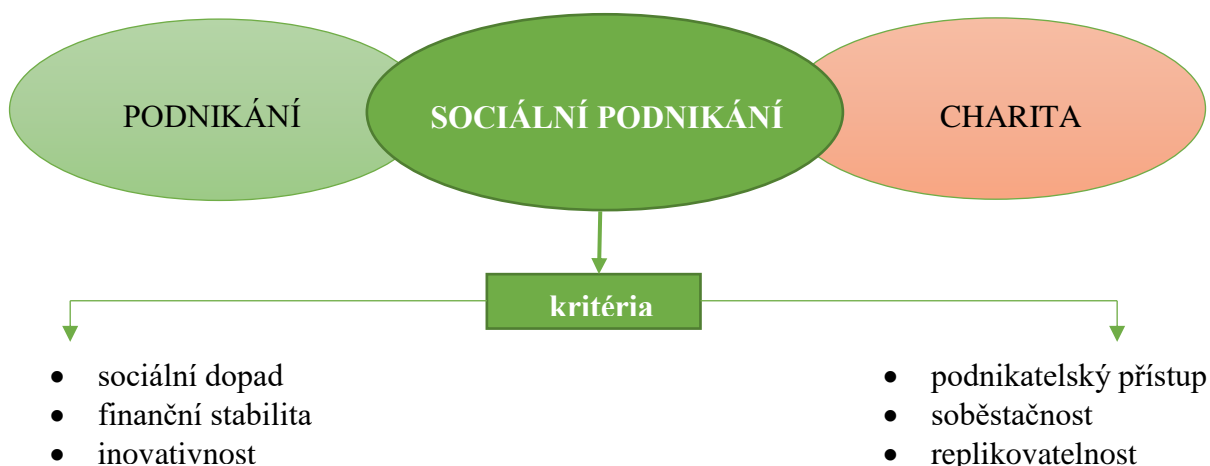
3 Sociální podnikání v Ruské federaci

Alexandra Moskovskaya (2011) ve své knize uvádí, že počátky sociálního podnikání v Ruské federaci se vztahují k období kolem roku 2006, kdy se koncept „sociálního podnikání“ poprvé objevil v diskusích souvisejících s činnostmi nestátních organizací a malých podniků. Významným krokem bylo v roce 2007 vytvoření fondu pro regionální sociální programy *Naše budoucnosti*, který prakticky hned po založení začal podporovat a financovat rozvíjející se sociální podniky. Vytvoření fondu umožnilo identifikovat sociální podnikání v RF a zařadit se tak na mezinárodní úroveň vedle významných zemí. Později se ukázalo, že již v na začátku 21. století vznikaly první pokusy o sociální podnikání v RF. Mezi první předchůdce se řadí Centrum pro sociální podnikání v Novosibirsku.

3.1 Koncept sociálního podnikání v Ruské federaci

V Rusku je sociální podnikání chápáno jako inovativní podnikatelská činnost, která je zaměřená na řešení nebo změkčení sociálních problémů ve společnosti. Jedná se o nový sektor ekonomiky, který se nachází na rozhraní tržního a netržního sektoru, sdělila ve svém odborném článku Natalia Ivaščenko (2019).

Tabulka č. 6: Sociální podnikání na styku tržního a netržního sektoru

Zdroj: ФОНД НАШЕ БУДУЩЕЕ, 2015. Социальное предпринимательство в России, s. 7

Sociální podnikání v Ruské federaci se řídí od 26. července 2019 Federálním zákonem č. 245-Fz „O změně federálního zákona o rozvoji malého a středního podnikání v Ruské

federaci“. Tento zákon pozměnil federální zákon ze dne 24. července 2007 č. 209-FZ „*O rozvoji malých a středních podniků v Ruské federaci*“ z hlediska definice sociálního podnikání a sociálního podniku. (Субъекты социального предпринимательства, 2021)

Zákon stanovil koncept sociálního podnikání takto: „Jedná se o podnikatelské činnosti, která je zaměřená na dosažení veřejně prospěšných cílů, přispívá k řešení sociálních problémů občanů i společnosti a je prováděna v souladu s určitými podmínkami.“ Sociálním podnikem je podle zákona subjekt malého nebo středního podnikání, který vykonává činnosti v oblasti sociálního podnikání. (Социальное предпринимательство, 2021)

Konstantin Vorobjev (2019) ve svém článku uvádí, že mezi sociální podniky se řadí i soukromé pečovatelské domy, školy a sanatoria pro osoby se zdravotním postižením, společnosti zabývající se recyklací ekologického odpadu, sociální supermarkety a jídelny pro občany s nízkými příjmy, charitativní obchody, výroba oblečení pro lidi se zdravotním postižením, sportovní školy, podpůrné služby, které poskytují zaměstnání osobám se zdravotním postižením. Tyto organizace prodávají zboží nebo poskytují placené služby, díky čemuž vykonávají obchodní činnosti, nicméně jejich hlavním účelem není zisk, ale zlepšení života určitých sociálních skupin.

O nezbytnosti ustanovení sociálního podnikání v Ruské federaci se vyjádřila i ředitelka nadace *Naše budoucnost* (Naše budouščeje) Natalia Zvereva: „V roce 2019 byl v Rusku přijat zákon o sociálním podnikání. Je to důležitý krok, protože v současné době se setkáváme se sociálními podnikateli, kteří jsou nadšení, aktivní a připraveni řešit problémy ve společnosti pomocí podnikatelských nástrojů. Právě sociální podnikatelé v naší zemi jsou iniciátory pozitivních změn. Zajímají se o harmonický rozvoj sociální infrastruktury ve všech koutech Ruska. Jsou věrnými pomocníky státu při rozvoji ekonomiky země, přispívají ke zlepšování kvality sociálních služeb a životní úrovně ruských občanů.“ (Социальное предпринимательство глазами студентов, 2020, s. 7)

Zmiňovaný fond pro regionální sociální programy *Naše budoucnosti* byl v Ruské federaci založen v roce 2007 a stal se první organizací rozvíjející sociální podnikání v Rusku. Během let své existence se stal jednou z mála organizací na světě, která poskytuje komplexní podporu sociálnímu podnikání - od finanční podpory až po poradenství. Cílem je rozvoj sociálního podnikání v Rusku. Posláním nadace je působit jako katalyzátor

pozitivních společenských změn v ruské společnosti. (Фонд региональных социальных программ «Наше Будущее», 2007-2021)

K tomu, aby byly subjekty malých a středních podniků uznány jako sociální podniky je potřeba, aby splňovaly určitá kritéria. Podmínkami pro uznání sociálního podniku se budu zabývat v následující kapitole.

3.1.1 Podmínky sociálních podniků v Ruské federaci

Podmínky, za kterých je podnik uznán jako sociální, jsou uvedeny v článku 24.1 federálního zákona č. 209-FZ. Podniky, které splňují stanovené podmínky, mohou požádat o status „sociálního podniku“ a získat podporu od veřejných orgánů. (Социальное предпринимательство и меры его поддержки, 2020)

Podle zákona musí malé a střední podniky, které se chtějí stát sociálními podniky, splňovat alespoň jednu ze 4 podmínek:

1. Podnik zaměstnává osoby, které spadají pod sociálně znevýhodněnou kategorii. Mezi všemi zaměstnanci by mělo být alespoň 50% těchto znevýhodněných zaměstnanců a podíl jejich platů ve mzdovém fondu by měl být alespoň 25%. (Субъекты социального предпринимательства, 2021)

2. Podnik je povinen na trhu práce zajistit prodej zboží, prací a služeb, které vyrobila sociálně znevýhodněná kategorie občanů. Konečný příjem na základě výsledků předchozího kalendářního roku musí činit alespoň 50% z celkového příjmu. Stejný by měl být podíl čistého zisku směřujícího k realizaci této činnosti. (Социальное предпринимательство, 2021)

3. Podnik uskutečňuje, při výrobě zboží, práce a služeb, činnost, která je určena pro znevýhodněnou kategorii občanů, za účelem vytvořit pro ně podmínky, jež umožňují překonat nebo kompenzovat jejich životní omezení, ale také možnost být na stejné úrovni s ostatními. (Субъекты социального предпринимательства, 2021)

4. V zákoně jsou určeny i konkrétní oblasti činnosti, které jsou považovány za „sociální“, jež jsou zaměřené na dosažení společensky užitečných cílů a přispívají k řešení sociálních problémů společnosti. Patří mezi ně poskytování služeb v oblasti dalšího vzdělávání, rehabilitace a domácí péče, školení dobrovolníků, organizování volnočasových aktivit dětí, zdravotně postižených a důchodců. (Социальное предпринимательство, 2021)

3.1.2 Znevýhodněné osoby v Ruské federaci

Do kategorie znevýhodněných občanů uvedených ve federálním zákoně ze dne 24. července 2007 č. 209-FZ „O rozvoji malého a středního podnikání v Ruské federaci“ patří:

- zdravotně postižení
- osamělí rodiče nebo rodiče s mnoha dětmi vychovávající nezletilé děti, včetně dětí se zdravotním postižením;
- občané důchodového a předdůchodového věku
- osoby propuštěné z vězení před více než 2 lety
- absolventi dětských domovů do 23 let
- chudí občané
- uprchlíci a vysídlené osoby
- osoby bez stálého bydliště a povolání
- občané, u kterých bylo uznáno, že potřebují sociální služby

(Реестр социальных предприятий, 2021)

3.2 Rozšířenost sociálních podniků v Ruské federaci

V roce 2020 bylo v registru sociálních podniků v Rusku zaznamenáno 2880 sociálních podniků. Největší zastoupení těchto podniků je v Moskevské oblasti, kde se nachází 291 sociálních podniků. Na druhém místě je Chantsko-mansijský autonomní okruh s 201 sociálními podniky. Třetí nejpočetnější oblastí je Baškirsko, kde se rozkládá 193 sociálních podniků. Ředitelka fondu *Naše budoucnost* Natalia Zvereva uvedla: „Nyní většina sociálních podnikatelů zahrnutých v registru poskytuje sociální služby pro děti, práci v oblasti dalšího vzdělávání, sportu, zdravotní péče, tělesné kultury a rekreačních aktivit.“ (Почти 3000 субъектов МСП вошли в реестр социальных предприятий, 2019)

Registr také zahrnuje podnikatele, kteří se zabývají kulturou a uměním, lidovými řemesly. Sociální podnikání také poskytuje služby v oblasti péče o seniory, zabývá se publikační a polygrafickou činností, šitím a opravou oděvů (například pro osoby se zdravotním postižením), rozhoduje o ochraně životního prostředí, vyrábí technické prostředky rehabilitace a pracuje v terénu informačních technologií. (Почти 3000 субъектов МСП вошли в реестр социальных предприятий, 2019)

Tabulka č. 7: Počet sociálních podniků v oblastech RF

Ruská federace	2880
Centrální federální okruh	839
Moskevská oblast	291
Moskva (město)	190
Tulská oblast	84
Brjanská oblast	57
Vladimírská oblast	36
Lipecká oblast	30
Voroněžská oblast	26
Kurská oblast	19
Bělgorodská oblast	17
Ivanovská oblast	16
Jaroslavská oblast	16
Rjazaňská oblast	15
Orlovská oblast	14
Tverská oblast	11
Smolenská oblast	10
Tambovská oblast	7
Kalužská oblast	0
Kostromská oblast	0
Severozápadní federální okruh	370
Petrohrad (město)	72
Vologdská oblast	65
Komijská republika	43
Murmanská oblast	40
Leningradská oblast	32
Novgorodská oblast	24
Pskovská oblast	24
Kaliningradská oblast	23
Něnecký autonomní okruh	17
Archangelská oblast	16

Republika Karélie	14
Jižní federální okruh	157
Volgogradská oblast	40
Astrachanská oblast	36
Republika Krym	35
Rostovská oblast	32
Krasnodarský kraj	11
Sevastopol (město)	2
Republika Adygejsko	1
Republika Kalmycko	0
Severokavkazský federální okruh	24
Stavropolský kraj	13
Čečenská republika	11
Republika Dagestán	0
Republika Ingušsko	0
Republika Kabardsko-Balkarsko	0
Republika Karačajevsko-Čerkesko	0
Republika Severní Osetie-Alanie	0
Povolžský federální okruh	517
Republika Baškirsko	193
Nižněnovgorodská oblast	161
Permský kraj	46
Kirovská oblast	38
Samarská oblast	23
Penzenská oblast	13
Republika Tatarstán	12
Udmurtská republika	12
Orenburská oblast	12
Republika Marij El	5
Čuvašská republika	1
Saratovská oblast	1
Republika Mordvinsko	0
Uljanovská oblast	0

Uralský federální okruh	310
Chantsko-mansijský autonomní okruh	201
Jamalsko-něnecký autonomní okruh	45
Sverdlovská oblast	34
Čeljabinská oblast	17
Ťumeňská oblast	13
Kurganská oblast	0
Sibiřský federální okruh	321
Omská oblast	81
Kemerovská oblast	74
Tomská oblast	61
Altajský kraj	43
Chakaská republika	36
Novosibirská oblast	11
Irkutská oblast	7
Republika Altaj	5
Krasnojarský kraj	3
Republika Tuva	0
Dálněovýchodní federální okruh	342
Přímořský kraj	74
Amurská oblast	65
Republika Sacha (Jakutsko)	52
Chabarovský kraj	42
Kamčatský kraj	41
Zabajkalský kraj	39
Sachalinská oblast	11
Republika Burjatsko	9
Čukotský autonomní okruh	7
Magadanská oblast	2
Židovská autonomní oblast	0

Zdroj: Rada federace, 2021. Социальное предпринимательство - новый вектор развития социальной сферы в регионах, s. 11-13.

Sociální podniky lze rozdělit také podle oblastí jejich činnosti. V Ruské federaci je v souvislosti se sociálními podniky zastoupeno 31 oblastí, ve kterých působí sociální podniky. Největší množství sociálních podniků se zabývá vzděláváním (110). Dalšími významnými oblastmi jsou sociálně orientované organizace (97), služby (56), sociální služby pro občany (55) a zdravotnictví (36). Oblasti činnosti, o kterými se zabývá nejméně sociálních podniků, jsou: energetika (3), předcházení sociálně nebezpečným formám chování občanů (3) a publikační činnost v oblasti vzdělávání, vědy a kultury (2).

Tabulka č. 8: Zastoupení sociálních podniků podle oblastí jejich činnosti

Vzdělání	110
Sociálně orientované neziskové organizace	97
Služby	56
Sociální služby pro občany	55
Zdravotnictví	36
Jiné	34
Tělesná kultura a masový sport	30
Kulturní a vzdělávací aktivity	26
Rekreace a volný čas	21
Vyučování v dětských a mládežnických kruzích, sekcích, studiích	21
Cestovní ruch	20
Zapojení sociálně nechráněných skupin do sociálně aktivních činností	20
Lékařské vybavení, proteticko-ortopedické a jiné technické prostředky	18
Zdravotní péče a podpora zdravého životního stylu	18
Poradenství pro volbu povolání a pracovní zařazení	17
Internet a IT	15
Ruční práce	12
Kultura a umění	11
Potraviny	10
Stavebnictví	10
Ekologie	9
Rozvoj území	9
Inovace	8
Podpora samostatné výtěžné činnosti	6

Zemědělství	6
Zpracování odpadů	6
Doprava	5
Úprava	4
Energetika	3
Předcházení sociálně nebezpečným formám chování občanů	3
Publikační činnost v oblasti vzdělávání, vědy a kultury	2

Zdroj: СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО РОССИИ, 2021. Предприятия по сферам деятельности.

3.3 Podpora sociálního podnikání v Ruské federaci

Jednou z prioritních oblastí podpory malých a středních podniků v rámci národního projektu „Malé a střední podniky a podpora individuálních podnikatelských iniciativ“ je sociální podnikání. Podle stanoveného federálního zákonu „O rozvoji malých a středních podniků v Ruské federaci“ mají podniky, které obdrželi status sociální podnik, právo na podporu svého podniku. Nicméně vzhledem k poměrně čerstvě (červenec 2019) vzniklému zákonu o sociálním podnikání v RF pokračuje proces vytváření systému opatření na podporu sociálních podniků. Na rok 2021 je naplánována podpora sociálním podnikům formou poskytování mikroúvěrů se sníženou úrokovou sazbou.

Podporu sociálního podnikání v RF lze rozdělit na:

- Podporu infrastruktury
- Konzultační a metodickou podporu
- Finanční podporu včetně dotací
- Informační podporu
- Podporu nemovitostí
- Veletrhy, kongresy, výstavy atd.
- Školení a vzdělávání, hodnocení kvalifikace
- Další typy podpory

Výkonné orgány jednotlivých subjektů Ruské federace vytvářejí infrastrukturu pro podporu malých a středních podniků, která zahrnuje střediska a agentury pro rozvoj podnikání, státní fondy na podporu podnikání, regionální záruční organizace,

podnikatelské inkubátory atd. (Социальное предпринимательство и меры его поддержки, 2020)

Centra pro sociální inovace

Centra pro sociální inovace poskytují komplexní podporu inovativních sociálních a podnikatelských projektů v regionu. Jejich funkce jsou: poskytování služeb a poradenství malým a středním podnikům a občanům, kteří chtějí zahájit sociální podnikání, rozvoj obchodního modelu a finančního modelu, získání vládní podpory, pořádání seminářů, konferencí, školení a jiných vzdělávacích akcí, poskytování služeb pro rozvoj franšíz pro sociální podniky, shromažďování, zobecňování a šíření informací o sociálních projektech aj. (Центр инноваций социальной сферы, 2021)

Podpora sociálního podnikání veřejnými a soukromými organizacemi

Sociální podnikání podporuje i řada společností, které realizují své vlastní projekty na podporu rozvoje sociálního podnikání. Taková podpora zpravidla spočívá v provádění informačních a vzdělávacích akcí, organizování školení pro osoby pracující v sociální sféře, poradenství a mentoringu, pořádání investičních setkání a poskytování návratného financování. (Социальное предпринимательство и меры его поддержки, 2020)

Osvědčené postupy nevládních organizací pro rozvoj sociálního podnikání

Jak už bylo zmíněno v předešlé kapitole, v Ruské federaci existuje fond pro regionální sociální programy „*Naše budoucnost*“, který poskytuje komplexní podporu sociálnímu podnikání od finanční podpory až po poradenství. (Фонд региональных социальных программ «Наше будущее», 2007-2021)

Nadace za 14 let své působnosti podpořila 310 projektů z 59 regionů v celkové hodnotě 780 milionů rublů. Financování je poskytováno ve formě bezúročných cílených půjček. (Фонд региональных социальных программ «Наше Будущее», 2007-2021)

Fond *Naše budoucnost* spolupracuje s předními ruskými a zahraničními organizacemi, které ovlivňují rozvoj sociálního podnikání ve světě. Odborníci fondu *Naše budoucnost* jsou od roku 2014 členy Rady pro rozvoj sociálních inovací subjektů Ruské federace. Od roku 2013 je fond součástí Global Impact Investing Network (GIIN)⁴ a od roku 2018

⁴ GIIN je nezisková organizace zaměřená na zvyšování rozsahu a efektivity dopadového investování. GIIN buduje kritickou infrastrukturu a podporuje aktivity, vzdělávání a výzkum, které pomáhají urychlit rozvoj koherentního odvětví investujícího dopady. (GIIN, 2021)

členem Asian Venture Philanthropy Network (AVPN)⁵. (Фонд региональных социальных программ «Наше будущее», 2007-2021)

Zvýhodněné půjčky a mikroúvěry za zvýhodněné sazby

Malé a střední podniky působící v sociální oblasti mohou v rámci dotačního programu úrokových sazeb přijímat půjčky ve výši 7,75%. V rámci tohoto programu mezi prioritní odvětví s oblastí sociálního podnikání patří zemědělství, zpracovatelský průmysl, domácí cestovní ruch, Informace a komunikace, přeprava a skladování, zdravotní péče, vzdělávání, kultura a sport atd. V Ruské federaci existují státní mikrofinanční organizace, které poskytují mikroúvěry za zvýhodněné sazby malým a středním podnikům ve výši až 5 milionů rublů po dobu 3 let. (Льготный кредит по ставке до 7,75%, 2021)

MSP Bank⁶ nabízí sníženou roční úrokovou sazbu pro malé a střední podniky, které poskytují zaměstnání osobám se zdravotním postižením. Tato sazba je platná, pokud na konci loňského roku činil průměrný počet osob se zdravotním postižením mezi zaměstnanci nejméně 50% a jejich podíl ve mzdovém fondu byl nejméně 25%. (Лица с ОВЗ, 2021)

Další podpůrná opatření a daňové pobídky

Opatření na podporu sociálního podnikání lze kromě federálního zákona č. 209-FZ stanovit také v dalších regulačních právních aktech: federálních, regionálních nebo místních. Daňový zákon Ruské federace tak zavádí daňové pobídky pro řadu společensky významných typů činností, pokud jde o daň z příjmu právnických osob a daň z přidané hodnoty. Nulová sazba daně z příjmu právnických osob je stanovena pro podniky, které provádějí buďto vzdělávací a lékařské činnosti nebo aktivity pro poskytování sociálních služeb. (Социальное предпринимательство и меры его поддержки, 2020)

⁵ AVPN je jedinečná síť poskytovatelů finančních prostředků se sídlem v Singapuru, která se zavázala budovat živou a vysoce dopadnou komunitu sociálních investic v celé Asii. (AVPN, 2021)

⁶ Akciové společnost „Ruská banka pro podporu malých a středních podniků“ (МСП Банк, 2021)

4 DISKUZE

Hlavním cílem, který jsem si stanovila je identifikovat shody a rozdíly v pojetí a vývoji sociálního podnikání v České republice a Ruské federaci. K dosažení tohoto cíle jsem si vytyčila výzkumné otázky, které jsem zpracovávala prostřednictvím metody rešerše. V této kapitole budu informace získané z odpovědí na tyto otázky zpracovávat.

1. VO1: Jaký koncept sociálního podnikání se používá v České republice a Ruské federaci?

Ačkoliv v ČR kořeny sociálního podnikání sahají až do 19. století, sociální podnikání začalo na našem území vznikat už od 90. let 20. století. Česká republika se nacházela středu dění Evropy, kde byl vývoj sociálního podnikání zaznamenán opravdu rychle. Oproti tomu v Rusku první zmínky o sociálním podnikání se objevují někdy kolem roku 2006, nejvíce pak 2007, kdy vznikl fond Naše budoucnost. Nicméně znaky sociálního podnikání nesly některé organizace v Rusku již od začátku 21. století.

Navzdory rychle se rozvíjejícímu sociálnímu podnikání po celém světě, v ČR není sociální podnikání do dnešní doby uzákoněno. Určitou nadějí pro sociální podniky je vládou ČR schválený věcný záměr zákona o sociálním podnikání, díky kterému by se snad v nejbližších letech mohl vytvořit legislativní rámec sociálního podnikání. V Ruské federaci tento krok učinili v roce 2019, kdy byl pozměněn federální zákon o rozvoji malého a středního podnikání v Ruské federaci, ve kterém byl stanoven koncept sociálního podnikání a zakotveny pojmy „sociální podnikání“ a „sociální podnik“.

K budování a rozvoji sociálního podnikání v ČR i RF přispěly 2 významné organizace a to česká nestátní nezisková organizace *TESSEA* a ruská nadace pro regionální sociální programy *Naše budoucnost*. Obě tyto organizace se staly důležitým impulsem pro rozvoj sociálního podnikání v těchto dvou zemích. Z hlediska vymezení definic sociálního podnikání, tak jsou si dost podobné, ovšem česká verze *TESSEA* je na rozdíl od ruské verze federálního zákona rozšířena o dovětek se ziskem. Ruská verze se naopak odkazuje na soulad s určitými podmínky. V ruské části také nalezneme zmínku o přispívání k řešení problémů občanů i společnosti, což se v české verzi nevyskytuje.

V ČR je dle mého názoru mnohem rozvinutější téma integračních a environmentálních sociálních podniků, poněvadž i samotná definice integračního sociálního podniku je uvedena na oficiálních stránkách českého sociálního podnikání a díky tomu se můžou

sociální podniky nebo nově vznikající podniky lépe orientovat. O environmentálních sociálních podnicích je v ČR také dost slyšet, i když oficiální verzi definice jsem nenašla. V ruské federaci se integrační sociální podniky a environmentální sociální podniky nejspíše moc nerozdělují nebo jsem možná nenarazila na správné zdroje, tudíž jsem v mé práci v části Ruské federace tyto pojmy nepoužívala.

Ačkoliv se názvy následující podkapitolky konceptu sociálního podnikání v ČR a RF liší, principy sociálního podniku v ČR a podmínky sociálního podniku v RF jsou si dost blízké. K tomu, aby byl v ČR podnik uznán jako sociální podnik, musí splňovat určité principy. K tomu, aby byl v RF podnik uznán jako sociální podnik, musí splňovat určité podmínky. Principy a podmínky se v podstatě shodují v minimálním zisku (v ČR min. 51%, v RF min. 50%), který musí být znovu reinvestován do činnosti. Dále se shodují v zaměstnávání a podpoře znevýhodněných osob (až na procenta – v ČR musí být min. 40% zaměstnáno znevýhodněných osob, v RF min. 50%).

Rozdíl najdeme v poslední ruské podmínce, kde je zmíněno, že sociální podnikání se vztahuje na „sociální“ činnosti, mezi které patří poskytování služeb v oblasti dalšího vzdělávání, rehabilitace a domácí péče, školení dobrovolníků, organizování volnočasových aktivit dětí, zdravotně postižených a důchodců. Naopak v českých principech je uvedeno, že sociální podnik musí být orientován environmentálně a lokálně. Důležité je také zmínit, že sociální podniky v ČR musí splňovat všechny principy, na rozdíl od podmínek RF, kde stačí splňovat alespoň jednu.

U kapitoly „Znevýhodněné osoby“ jsem vycházela ze základních kategorií znevýhodněných osob podle Úřadu práce ČR a z internetové stránky *Můj byznys* (Moj byznys), která je pod záštitou Ministerstva hospodářského rozvoje RF. Kategorie se shodují v bodech: osoby zdravotně postižené; osoby, které potřebují zvýšenou péči. Trochu se liší v bodech vztahujících se k mateřské a rodičovské dovolené; k občanům důchodového a předdůchodového věku. Některé body se rozcházejí: RF: osoby propuštěné z vězení před více než 2 lety; absolventi dětských domovů do 23 let; chudí občané; uprchlíci a vysídlené osoby; osoby bez stálého bydliště a povolání. ČR: dlouhodobě evidované osoby ucházející se o zaměstnání (déle než 12 měsíců); osoby do 25 let věku (hlavně absolventi bez praxe); osoby s důvodným předpokladem dlouhodobé evidence.

2. VO2: Jak je sociální podnikání rozšířeno v České republice a Ruské federaci?

Pro zodpovězení této otázky bylo nutné, abych zpracovala tabulky s jednotlivými oblastmi/kraji. Pro sběr informací jsem využila mapu na webových stránkách českého sociálního podnikání, kde lze vyčíst současný stav podniků na území České republiky.

Pro vytvoření tabulky s oblastmi Ruska a počty sociálních podniků jsem čerpala data z analytického věstníku Rady federace. V České republice se v současné době nachází 173 registrovaných sociálních podniků a 306 provozoven sociálních podniků. Tabulku Ruské federace jsem rozdělila podle federálních okruhů, ve kterých jsem seřadila sestupně oblasti podle počtu soc. podniků. Při přepočtu provozoven sociálních podniků na rozlohu ČR ($78\,871\text{ km}^2$) nám vyjde 1 sociální podnik na $257,7\text{ km}^2$. V Ruské federaci bylo v roce 2020 zaznamenáno 2 880 sociálních podniků. Když vezmeme v úvahu, že má Rusko $17\,128\,000\text{ km}^2$, vyjde nám počet sociálních podniků v přepočtu na m^2 . Výsledkem je, že v Rusku se v přepočtu nachází 1 sociální podnik na $5\,947\text{ km}^2$.

Pro ukázkou vyznačím jednotlivé poměry:

Země	Česká republika : Ruská federace
Rozloha (v km^2)	78 871 : 17 128 000
Počet sociálních podniků	306 : 2 880
Poměr 1 sociálního podniku v přepočtu na km^2	258 : 5 947

Moskevská oblast měla v roce 2020 největší počet sociálních podniků, a to 291, čímž zaujala suverénně první místo ne jen v Centrálním federálním okruhu, ale i v celé tabulce. Praha se nachází momentálně na 2. místě, kde o 1 sociální podnik zaostává za Moravskoslezským krajem, který má 39 soc. podniků. Dále jsou významnými průkopníky soc. podniků v ČR kraje: Středočeský, Královéhradecký, Pardubický. V Rusku pak: Chantsko-mansijský autonomní okruh (Uralský federální okruh), Republika Baškirska (Povalžský federální okruh), Moskva (Centrální federální okruh). Nejméně rozvinuté kraje v ČR jsou: Karlovarský, Liberecký a Plzeňský. V RF to jsou oblasti Kalužská, Kostromská, Uljanovská, Kurganská, Republika Mordvinsko, Republika Tuva, Republika Kalmycko, Židovská autonomní oblast a některé republiky v Severokavkazském federálním okruhu. V těchto regiorech není žádný sociální podnik.

Dále jsem vytvořila tabulky podle hlediska oboru podnikání. V Česku se nejvíce sociálních podniků orientuje v oborech: obchod (79), v jiných oborech, než byly uvedeny (69), stravování (49). Nejméně pak v ostraze a bezpečnostních službách (2). V Rusku lze nejvíce sociálních podniků přiřadit ke vzdělání (110), sociálně orientovaným neziskovým organizacím (97), službám (56). Nejméně atraktivními oblastmi jsou: Energetika (3), Předcházení sociálně nebezpečným formám chování občanů (3), Publikační činnost v oblasti vzdělávání, vědy a kultury (2).

3. VO3: Jakým způsobem je sociální podnikání podporováno v České republice a Ruské federaci?

Třetím dílčím cílem, který jsem si určila, bylo zjistit, jak je sociální podnikání podporováno v ČR a RF. Navzdory tomu, že v Česku není sociální podnikání uzákoněno, je od roku 2008 podporováno Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. MPSV sociální podnikání v ČR podporuje prostřednictvím výzev z OPZ (operační program Zaměstnanost), dále tvorbou a implementací finančních nástrojů, formou konzultací, poradenstvím, mentoringem a ostatní podporou v rámci APZ (Aktivní politiky zaměstnanosti). Mimo jiné na rozdíl od RF má ČR k dispozici podporu EU a to konkrétně Evropským sociálním fondem, který realizuje výzvy na určité programové období, do kterého se můžou sociální podniky přihlásit. V programovém období 2014-2020 bylo české soc. podnikání podporováno skrze výzvu č. 129 Podpora sociálního podnikání a výzvu č. 047 pro MAS na podporu strategií komunitně vedeného místního rozvoje, která je stále platná. V Rusku sociální podniky mohou na základě federálního zákona získat podporu od státu. Nesmím opomenout zmínit, že pro Rusko je důležitá také podpora sociálního podnikání veřejnými a soukromými organizacemi, v první řadě nadace *Naše budoucnost*, která je pro ruské sociální podniky opravdu významnou oporou. V Rusku existují i jiné formy podpory, a to: podpora infrastruktury, konzultační a metodická podpora, finanční podpora včetně dotací, informační podpora, podpora nemovitostí, školení a vzdělávání, hodnocení kvalifikace a jiné typy podpor. Ruské i české sociální podniky také mají k dispozici získat zvýhodněné půjčky a úvěry.

ZÁVĚR

Bakalářská práce pojednává o sociálním podnikání v České republice a Ruské federaci. Stanoveným cílem bylo identifikovat shody a rozdíly v pojetí sociálního podnikání v České republice a Ruské federaci. V teoretické části bylo vymezeno téma sociálního podnikání ve světě z pohledu základních pojmů soc. podnikání, definice, konceptu, principů

soc. podniku, rozšířenosti sociálních podniků a podpory sociálních podniků. Praktická část je zaměřena na získání informací k výzkumným otázkám, které jsem si stanovila. Výzkumné otázky byly rozebrány z pohledu České republiky a Ruské federace a týkaly se konceptu sociálního podnikání, rozšířenosti sociálních podniků a podpory soc. podnikání v České republice a Ruské federaci. Informace ze zpracovaných výzkumných otázek byly použity pro porovnání sociálního podnikání v ČR a RF.

Sociální podnikání v ČR není v současné době uzákoněno, na rozdíl od RF, kde bylo sociální podnikání v roce 2019 zahrnuto do Federálního zákona č. 245-Fz „*O změně federálního zákona o rozvoji malého a středního podnikání v Ruské federaci*“. V ČR se sice nachází menší počet registrovaných sociálních podniků než v RF, nicméně v porovnání s rozlohami obou zemí v poměru jednoho sociálního podniku na kilometr čtvereční jasně dominuje ČR. Z hlediska podpory soc. podnikání v ČR a RF je hlavním rozdílem fakt, že české sociální podnikání je ve velké míře podporováno Evropskou unií. V Rusku je podpora soc. podnikání stanovena v souladu s Federálním zákonem č. 209-Fz „*O rozvoji malých a středních podniků v Ruské federaci*“.

Od samého vzniku sociálního podnikání v 90. letech 20. století je možné vidět rychlý vývoj po celém světě. Sociální podnikání se postupně dostává do podvědomí lidí a stává se obrovským potenciálem pro sociální ekonomiku, ale i celkově pro ekonomiku státu.

Bakalářská práce přináší náhled na sociální podnikání a srovnání z pohledu České republiky a Ruské federace.

РЕЗЮМЕ

Темой настоящей бакалаврской работы является социальное предпринимательство в Чехии и в Российской Федерации. Социальное предпринимательство за последние годы является быстро развивающейся отраслью и за последние годы можно было наблюдать за большим прогрессом в этой сфере не только в Российской Федерации, Чехии, но во всем мире. Цель работы – идентифицирование сходств и различия в сфере развития социального предпринимательства в Чехии, и Российской Федерации на основе анкетных вопросов с помощью метода литературного разыскания.

Работа состоит из двух частей – теоретическая и практическая. В теоретической части находится информация, касающаяся концепта социального предпринимательства в мире. В самом начале работы объясняю основные понятия: «третий сектор» (некоммерческий сектор), социальное предприятие, исследовательскую сеть EMES и социальное предпринимательство, которому выделяется самостоятельный раздел. Социальное предпринимательство развивалось на обеих сторонах Атлантики по-другому. Благодаря этому возникли 2 разные понимания социального предпринимательства – европейское и американское.

Этой проблеме посвященный следующий раздел, который называется Концепт социального предпринимательства. Европейское толкование социального предпринимательства представляет собой совместную деятельность, которую реализуют субъекты, в которых люди сотрудничают. На социальное предпринимательство в Европе оказывает большое влияние сеть «EMES». В США преобладает сильный индивидуалистический подход, где играет главную роль прогрессивный, новаторский предприниматель, который развивает экономическую деятельность и наблюдает за общественными целями. Американское социальное предпринимательство подразделяется на 2 теории – теория общественная инновация (social innovation) и теория собственного дохода (earned income). Первая теория подчеркивает социальное предпринимательство и предпринимателей, которые являются его основной частью и в обществе воспринимаются как инициаторы кардинальных изменений в обществе. Вторая теория связана с проблемой коммерциализации деятельности в гражданском секторе из прибыли, которой можно финансировать благотворительные деятельности организации.

Также было важно упомянуть принципы социального предпринимательства. В этой главе я сосредотачиваюсь сначала на принципах социальной экономики, которая включает социальное предпринимательство, затем на принципах социального предпринимательства, именно: 1) общепринятая цель или цель, выраженная в уставе или уставах (занятость, социальная интеграция и местная разработка); 2) участие членов (сотрудников) в демократическом принятии решений и самоуправлении и укрепление социального капитала компании и местных сообществ; 3) конкретное финансирование и использование прибыли; 4) местное измерение, т.е. преимущественное использование местных ресурсов и удовлетворение местных потребностей. Критерии социального предприятия, в соответствии с которыми управляется EMES, делятся как с экономической и деловой точки зрения, так и с социальной точки зрения. Социальное предпринимательство в настоящее время находится на подъеме во всем мире. Большое развитие и распространение социальных предприятий можно увидеть, например, в Великобритании. В работе также упоминается количество социальных предприятий в странах: Испании, Словакии, Малайзии и Дании. С точки зрения поддержки социального предпринимательства важно выделить Европейский социальный фонд, который находится в ведении Европейского Союза. Основная задача ESF - сокращение безработицы, развитие занятости, поддержка социальной интеграции людей и равных возможностей с упором на развитие рынка труда и человеческих ресурсов.

Практическая часть ориентирована на анализ социального предпринимательства в Чехии и Российской Федерации на основе вопросов исследования. Вопросы исследования, которые я ставлю перед собой на основе уже упомянутых частичных целей: Какая концепция социального предпринимательства используется в Чешской Республике и Российской Федерации? Насколько широко распространено социальное предпринимательство в Чехии и Российской Федерации? Как поддерживается социальное предпринимательство в Чехии и Российской Федерации? Учитывая, что основной целью бакалаврской диссертации является сравнение Чешской Республики и Российской Федерации, необходимо было обрабатывать исследовательские вопросы с точки зрения Чешской Республики и Российской Федерации отдельно. Поэтому, практическая часть состоит из двух частей - чешской и русской. Для сбора информации я использовала метод

литературного поиска по русским и чешским профессиональным статьям и документам, правительственным документам, сайтам в Интернете и книгам.

В части посвященной ситуации в Чешской Республике я в первую очередь обращаю внимание на концепцию социального предпринимательства. О социальном предпринимательстве говорят в Чешской Республике с конца 1990-х годов, но на сегодняшний день социальное предпринимательство в Чешской Республике не принято. В 2005 году был сделан значительный шаг в развитии социального предпринимательства в Чешской Республике. Этим шагом стало создание негосударственной некоммерческой организации TESSEA (Тематическая сеть социальной экономики), задачей которой является содействие развитию социального предпринимательства в Чешской Республике в связи с деятельностью в регионах. TESSEA определила социальное предпринимательство, а также социальное предприятие и интеграционное социальное предприятие. Определения TESSEA соответствуют характеристикам международной исследовательской сети EMES. Далее описываются принципы социального предприятия, принципы интеграционного социального предприятия и принципы экологического предпринимательства. Принципы основаны на тройной пользе - социальной, экономической и экологической. Социальные предприятия нанимают малообеспеченных людей, а именно: лица, ищущие работу на постоянной основе (более 12 месяцев); лица моложе 25 лет (в основном выпускники без опыта); лица старше 50 лет; люди с ограниченными возможностями; родители, возвращающиеся из декретного отпуска или отпуска по уходу за ребенком; лица с разумной презумпцией долгосрочной регистрации; люди, нуждающиеся в повышенном уходе.

Вторая глава посвящена распространенности социальных предприятий в Чешской Республике. В настоящее время в Чешской Республике зарегистрировано 173 социальных предприятий (ID) и 306 заведений зарегистрированных предприятий. На этих предприятиях работает 3 914 человек с ограниченными социальными возможностями и состоянием здоровья. Большинство социальных предприятий расположено в Моравско-силезском крае (39), Праге (38) и Среднечешском крае (30). В Чешской Республике преобладают интеграционные социальные предприятия (90% в 2018 году). С точки зрения специальности предпринимательства, в Чешской Республике в связи с социальными предприятиями представлено 23 отраслей.

Крупнейшее представительство в сфере бизнеса имеет торговля (79), за ней следуют общественное питание (49), экологическое обслуживание и технические услуги (45).

Третья глава посвящена поддержке социального предпринимательства в Чешской Республике. Социальное предпринимательство поддерживается Министерством труда и социальных дел с 2008 года, именно: 1) по призывам из OPZ (Оперативная программа Занятость); 2) создание и реализация финансовых инструментов; 3) консультации, советы и наставничество; 4) другая поддержка в рамках APZ (Активная политика занятости). Поддержка чешского социального предпринимательства осуществляется Европейским социальным фондом (ESF) через оперативные программы. В период 2014–2020 гг. ESF поддерживалось социальное предпринимательство через Оперативную программу Занятость (OPZ) по призыве № 129 «Поддержка социального предпринимательства» и по призыве № 047 «Призыв к МИГам для поддержки стратегий местного развития под руководством местных сообществ».

Русская часть делится таким же образом, как и чешская. Во-первых, внимание уделяется концепции социального предпринимательства в Российской Федерации. Первые попытки социального предпринимательства в Российской Федерации начались в начале 21 века. Важным шагом в 2007 году стал Региональный фонд социальной программы «Наше будущее», ставшей первой организацией, развивающей социальное предпринимательство в России. Социальное предпринимательство в Российской Федерации регулируется Федеральным законом № 245-ФЗ от 2019 года «О внесении изменений в Федеральный закон «О развитии малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации» в Федеральный закон от 24 июля 2007 года № 209-ФЗ «О развитии » Малый и вторичный прием в РФ ». В законе дано определение социального предпринимательства и социального предприятия. Кроме того, созданы условия для социальных предприятий, которые должны соответствовать Федеральному закону № 209-ФЗ. На социальных предприятиях работают: инвалиды и лица с ограниченными возможностями здоровья; одинокие и (или) многодетные родители, воспитывающие несовершеннолетних детей, в том числе детей-инвалидов; пенсионеры и граждане предпенсионного возраста; выпускники детских домов в возрасте до двадцати трех лет; лица, освобожденные из мест лишения свободы и имеющие неснятую или непогашенную судимость; беженцы и вынужденные переселенцы; малоимущие

граждане; лица без определенного места жительства и занятий; граждане, признанные нуждающимися в социальном обслуживании.

Вторая глава, касающаяся, Российской Федерации посвящена распространенности социальных предприятий в Российской Федерации. В 2020 г. в реестр социальных предприятий России вошли 2880 представителей малого и среднего бизнеса. По количеству официально зарегистрированных социальных предпринимателей лидируют: Московская область (291), Ханты-Мансийский автономный округ (201) и Башкортостан (193). Предприятия можно разделить по сферам деятельности. На первом месте: образование (110), социально ориентированные НКО (97), сфера услуг (56).

Третья глава посвящена поддержке социального предпринимательства в РФ. В соответствии с Федеральным законом № 209-ФЗ «О развитии малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации» «имеют предприятия, получившие статус социального предприятия, право на поддержку своего предприятия. Поддержка социального предпринимательства: инфраструктура поддержки; консультационная и методическая поддержка; финансовая поддержка, в т.ч. субсидии; информационная поддержка; имущественная поддержка; ярмарки, конгрессы, выставки и т.п.; обучение и образование, оценка квалификации; иные виды поддержки.

Информация по этим обсуждаемым темам в главах, посвященных Чешской Республике и Российской Федерации, была использована для сравнения социального предпринимательства в Чешской Республике и Российской Федерации и последующих выводов.

Социальное предпринимательство в Чешской Республике в настоящее время не принято, в отличие от Российской Федерации, где социальное предпринимательство было включено в 2019 году в федеральный закон. Хотя количество зарегистрированных социальных предприятий в Чешской Республике меньше, чем в Российской Федерации, Чешская Республика ясно доминирует по сравнению с территориями обеих стран по сравнению одного социального предприятия на квадратный километр (соотношение 258 : 5 947). Что касается поддержки социального предпринимательства в Чешской Республике

и Российской Федерации, главное отличие состоит в том, что чешское социальное предпринимательство в значительной степени поддерживается Европейским Союзом. В России поддержка социального предпринимательства осуществляется в соответствии с Федеральным законом № 209-ФЗ «О развитии малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации».

С самого начала социального предпринимательства в 1990-х годах можно наблюдать быстрое развитие во всем мире. Социальное предпринимательство постепенно проникает в подсознание людей и становится огромным потенциалом не только для социальной экономики, но и для экономики государства в целом. Бакалаврская работа дает представление о социальном предпринимательстве в Чешской Республике и Российской Федерации.

SEZNAM LITERATURY

Knižní zdroje

BORNSTEIN, David a Susan DAVIS, 2010. *Social entrepreneurship: what everyone needs to know*. New York, New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-539633-1.

DEFOURNY, Jacques, 2001. *The Emergence of Social Enterprise*. London: Routledge. ISBN 0-415-33921-9.

DOHNALOVÁ, Marie, 2009. *Sociální ekonomika - vybrané otázky*. 1. Praha: VÚPSV, v.v.i. ISBN 978-80-7416-052-3.

DOHNALOVÁ, Marie, 2012. *Sociální ekonomika, sociální podnikání: podnikání pro každého*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-269-3.

DOHNALOVÁ, Marie a Ladislav PRŮŠA, 2011. *Sociální ekonomika*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-573-1.

DOŘIČÁKOVÁ, Šárka a René PASTRŇÁK, 2017. *Aktuální otázky sociálního podnikání v České republice*. Vydání: první. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-969-1.

DUBEN, Rostislav, 1996. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. Praha: Codex. ISBN 80-859-6319-1.

MERTL, Jiří a Pavel BAREŠ, 2019. *Sociální podnikání v České republice: Sociální podnikání v České republice: explorace (re)integračního potenciálu sociálních podniků u marginalizovaných osob s ohledem na propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody*. 1. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-347-0.

MRAVCOVÁ, Jana a Jaroslava ŠŤASTNÁ, 2009. *PRŮVODCE ZADÁVÁNÍM VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK: VEŘEJNÉ ZAKÁZKY A SOCIÁLNÍ EKONOMIKA*. Praha: Otevřená společnost. ISBN 978-80-87110-16-4.

VENCLÍK, Milan, Josef BÜRGER, Věra VOJÁČKOVÁ et al., 2016. *Sociální podnikání v praxi*. Vydání: první. Brno: Jihomoravský kraj. ISBN 978-80-905683-4-1.

VOLKMANN, Christine K., Kim Oliver TOKARSKI a Kati ERNST. *Social Entrepreneurship and Social Business*. Springer Science & Business Media, 2012. ISBN 978-3-8349-2729-3.

Internetové zdroje

... a máme pro Vás práci [online]. MJ Servis, 2015 [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://www.mpvp.cz/>

Adresář sociálních podniků v číslech, 2021. In: *ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Podpora sociálního podnikání v ČR [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: [adresar-socialnich-podniku](https://adresar-socialnich-podniku.cz/)

Aktivní politika v zaměstnanosti, 2021. In: *Úřad práce ČR* [online]. Úřad práce ČR [cit. 2021-06-17]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/aktivni-politika-zamestnanosti-1>

ASMALOVSKIJ, Alexandr a Tomáš SADÍLEK. Současnost sociálního podnikání v České republice a na Slovensku [online]. Praha: Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied, 2016, 48(4), 319 – 339 [cit. 2021-6-22]. ISSN 0049-1225. Dostupné z: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-4c67c285-16ee-4559-b421-910ad722e9e2?q=bwmeta1.element.cejsh-1624764b-f9ba-4eb2-bb14-4238dafc0598;0&qt=CHILDREN-STATELESS>

AVPN [online], 2021. Singapur: Asian Venture Philanthropy Network [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://avpn.asia/>

BORZAGA, Carlo, 2020. *Social enterprises and their ecosystems in Europe* [online]. European Union [cit. 2021-06-18]. ISBN 978-92-79-97734-3 | DOI 10.2767/567551.

CAISOVÁ, Alena, 2017. *Podpora sociálního podnikání v ČR a porovnání s vybranými zeměmi EU*. Plzeň. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Eger Ludvík, Doc. PaedDr. CSc.

Camellus [online]. Červený Kostelec: dmpCMS, 2021 [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://www.camellus.cz/>

DEES, J. Gregory, 1998. *The Meaning of "Social Entrepreneurship"*. Kansas City, MO and Palo Alto, CA: Kauffman Foundation and Stanford University, 1-5.

DEES, J. a Beth ANDERSON, 2003. SECTOR-BENDING: BLURRING LINES BETWEEN NONPROFIT AND FOR-PROFIT. *SOCIETY*. 16-27. Dostupné z: https://centers.fuqua.duke.edu/case/knowledge_items/sector-bending-blurring-lines-between-nonprofit-and-for-profit/

DEFOURNY, Jacques a Marthe NYSSSENS, 2010. *Policy and Society: Social enterprise in Europe: At the crossroads of market, public policies and third sector*. Policy and Society Associates (APSS). ISBN 1449-4035. Dostupné z: DOI 10.1016/j.polsoc.2010.07.002

DÍAZ, Millán, Carmen MARCUELLO a Rocío NOGALES, 2020. *Social enterprises and their ecosystems in Europe* [online]. European Union [cit. 2021-06-18]. ISBN 978-92-76-10209-0 | DOI 10.2767/730936.

DOHNALOVÁ, Marie. *Sociální ekonomika: Reader – soubor textů ke studiu*. Praha: Univerzita Karlova.

DOHNALOVÁ, Marie a Pavel BAREŠ, 2019. *Legislativní a institucionální podmínky pro činnost sociálních podniků a pro zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce se zřetelem na specifika zaměstnávání odsouzených osob a osob se záznamem v trestním rejstříku*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.

DOŘIČÁKOVÁ, Šárka, 2016. *SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI*.

Evropský sociální fond v ČR, 2021. In: *Podporujeme vaši budoucnost* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/programy/evropsky-socialni-fond>

FOCUSM, 2021. Social enterprises in Malaysia – an emerging employment provider. *Focus Malaysia* [online]. FocusM [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://focusmalaysia.my/social-enterprises-in-malaysia-an-emerging-employment-provider/>

GIIN [online], 2021. Global Impact Investing Network [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://thegiin.org/>

HYÁNEK, Vladimír, 2018. *SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ A SOCIÁLNÍ EKONOMIKA: FAKT JEDNODUCHÉ DEFINICE PODLE TESSEA 2011 – „ČESKÉ“ POJETÍ*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, Masarykova Univerzita.

INFORMACE O PROJEKTU MPSV PODPORA SOCIÁLNÍHO PODNIKÁNÍ V ČR POKRAČUJE, 2021. In: *TEMATICKÁ SÍŤ PRO SOCIÁLNÍ EKONOMIKU* [online]. Praha: TESSEA ČR [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://www.tessea.cz/aktuality/587-informace-o-projektu-mpsv-podpora-socialniho-podnikani-v-cr-pokracuje>

JERSÁKOVÁ, Jana. *Literární rešerše*. IS MUNI.

KING, Ben, 2021. *Social businesses shut out of government support* [online]. In: . BBC [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-56041028>

Lemanta [online]. Lemanta, 2021 [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <http://www.lemanta.cz/>

MARŠÍKOVÁ, Linda, 2018. *PODPORA SOCIÁLNÍHO PODNIKÁNÍ*. Evropský sociální fond.

MYERS, Joe. *These are the best economies to be a social entrepreneur* [online]. In: . 16. 9. 2016 [cit. 2021-6-21]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/these-are-the-best-countries-to-be-a-social-entrepreneur/>

NĚMCOVÁ, Petra, 2019. *Analýza současného stavu v oblasti sociálního podnikání: Vývoj sociálního podnikání*. Pardubice. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce Ing. Martin Sobotka.

Operační program Zaměstnanost plus 2021-2027, 2019. 3. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné také z: https://www.esfcr.cz/documents/21802/11873914/OPZ%2B_11_2019.pdf/d1ffcb0f-a33b-47f8-a023-2cfe66dfa352?t=1575029893250

PEREDO, Ana María a Murdith MCLEAN. *Social entrepreneurship: A critical review of the concept*. *Journal of World Business*. Canada: University of Victoria, 2006. Dostupné také z: https://www.researchgate.net/publication/223369993_Social_Entrepreneurship_A_Critical_Review_of_the_Concept

Podpora sociálního podnikání, 2021. In: *Podporujeme vaši budoucnost* [online].

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 2021-06-16]. Dostupné z:

<https://www.esfcr.cz/vyzva-129-opz>

Podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách, 2016. In: *Odpovědné a veřejné zadávání* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 2021-06-15].

Dostupné z: <https://www.sovz.cz/temata/podpora-socialnich-podniku-v-zadavani-verejnych-zakazek/>

POLAČKOVÁ, Zuzana, 2020. *Social enterprises and their ecosystems in Europe*.

European Union, 82 s. ISBN 978-92-76-10208-3 | DOI 10.2767/902264.

Principy a definice, 2021. In: *ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Podpora sociálního podnikání v ČR [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/principy-a-definice>

Principy sociálního podnikání, 2014. In: *Komora sociálních podniků* [online]. MJ Servis [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: www.komora-socialnich-podniku.cz

Projekt Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje, 2021. In: *ČESKÉ SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Podpora sociálního podnikání v ČR [cit. 2021-06-17]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/mpsv/2641-projekt-podpora-socialniho-podnikani-v-cr-pokracuje>

Přirozenou cestou [online]. Olomouc: Gappa Solutions, 2021 [cit. 2021-6-15].

Dostupné z: <http://www.prirozenoucestou.cz/>

Sada indikátorů pro integrační sociální podnik, 2021. In: <https://docplayer.cz> [online].

DocPlayer.cz [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: https://docplayer.cz/69326033-Sada-indikatoru-rozpoznavacich-znaku-pro-integracni-socialni-podnik-wise-pro-vyzvu-03_16_047.html

Sada rozpoznávacích znaků pro environmentální sociální podnik pro výzvu 03_16_047.

Hrubý Jeseník: Evropský sociální fond, 2018. Dostupné také z:

https://mashj.cz/assets/File.ashx?id_org=101516&id_dokumenty=1229

SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ, 2018. In: *Akademie Vzdělávání Online* [online]. Akademie vzdělávání online s.r.o. [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://a-v-o.cz/socialni-podnik/>

SOKOL, Petr, 2016. *Sociální podnikání* [online]. Nová ekonomika, 1 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <http://nova-ekonomika.cz/trend/socialni-podnikani/>

SYROVÁTKOVÁ, Jaroslava, 2012. *Historie sociálního podnikání*. SOP3.

The Social Economy, 2021. In: *Social Economy Europe* [online]. Brussels, Belgium [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <https://www.socialeconomy.eu.org/the-social-economy/>

These are the best economies to be a social entrepreneur, 2021. In: *World Economic Forum* [online]. World Economic Forum [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/these-are-the-best-countries-to-be-a-social-entrepreneur/>

Veronica Centrum Hostětín [online], 2021. Hostětín: ZO ČSOP Veronica [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <https://hostetin.veronica.cz/>

VYSKOČIL, Marek, 2014. *SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ: PODKLAD PRO KONCEPCI POLITIKY VLÁDY VŮČI NNO DO ROKU 2020*. Centrum pro výzkum neziskového sektoru, Masarykova Univerzita.

Vyšší dostupnost nulových úvěrů pro sociální podnikatele, 2021. In: *Podporujeme vaši budoucnost* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 2021-06-16].

VÝZVA K PŘEDKLÁDÁNÍ PROJEKTŮ: PROGRAM ZÁRUKA 2015 až 2023, 2021. 5. Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Výzva pro MAS na podporu strategií komunitně vedeného místního rozvoje, 2021. In: *Podporujeme vaši budoucnost* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/vyzva-047-opz>

WILDMANNOVÁ, Mirka. Barriers and opportunities for the development of social entrepreneurship: Case Study of Czech Republic. *Journal of Economic and Social Development*. Bologna (Italy): Filodiritto Publisher, 2018, **5**(1), 93. ISSN 1849-6628.

ZAHRA, Shaker, Eric GEDAJOVIC, Donald NEUBAUM a Joel SHULMAND, 2009. A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges. *Journal of Business Venturing*. 519-532.

Ruské zdroje

VOROBJEV, Konstantin. Новый закон о социальном предпринимательстве: профессиональный разбор. In: *Филантроп* [online]. Филантроп, 23. 8. 2019 [cit. 2021-6-22]. Dostupné z: <https://philanthropy.ru/analysis/2019/08/23/79136/>

IVAŠČENKO, Natalia a Natalia BULYGINA. Социальное предпринимательство в России: текущее состояние и особенности развития. In: *МИР (Модернизация. Инновации. Развитие)* [online]. 28.03.2019, s. 114-132 [cit. 2021-6-22]. Dostupné z: doi:10.18184/2079-4665.2019.10.1.114-132

KLINDUCH, 2019. Социальное предпринимательство: понятийно-терминологическая систематизация. *ЭКОНОМИКА, ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО И ПРАВО*. Первое экономическое издательство, (3). ISSN 2222-534X.

Лица с ОВЗ, 2021. In: *МСП Банк* [online]. АО «МСП Банк» [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: https://mspbank.ru/credit/lica-s-ovz/?sphrase_id=24829/

Льготный кредит по ставке до 7,75%, 2021. In: *Мой бизнес* [online]. Мой Бизнес [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://xn--90aifddrld7a.xn--p1ai/support/1gotnyy-kredity-dlya-biznesa-po-stavke-do-8-5-kak-poluchit>

МСП Банк [online], 2021. АО «МСП Банк» [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://www.mspbank.ru/>

Почти 3000 субъектов МСП вошли в реестр социальных предприятий, 1998-2021. In: *Бизнес и Общество* [online]. «Бизнес и общество» [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <https://www.b-soc.ru/pochti-3000-subektov-msp-voshli-v-reestr-soczialnyh-predpriyatij/>

Почти 3000 субъектов МСП вошли в реестр социальных предприятий, 2019. In: *НОВЫЙ БИЗНЕС* [online]. «Новый бизнес» [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <http://nb-forum.ru/news/pochti-3000-subektov-msp-voshli-v-reestr-sotsialnih-predpriyatii>

Предприятия по сферам деятельности. Социальное предпринимательство России [online]. Grand Prix, 2021 [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://soindex.ru/companies/categories>

Rada federace, СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО - НОВЫЙ ВЕКТОР РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ В РЕГИОНАХ: Материалы заседания Совета по развитию социальных инноваций субъектов Российской Федерации при Совете Федерации Федерального Собрания Российской Федерации. In:

АНАЛИТИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК. Moskva: Совет Федерации, 2020, ročník 762, číslo 2. Dostupné také z:

<http://council.gov.ru/media/files/I5CRqG3oXJxLjBV5heyngHLIfX1xi9FA.pdf>

Реестр социальных предприятий, 2021. In: *Мой бизнес: развитие социальных проектов* [online]. Нижний Новгород: saitov.top-7.ru [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <https://xn--52-vlc0ba1a.xn--p1ai/reestr-socialnyx-predprinimatelej/>

СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО В РОССИИ. Москва: ФОНД НАШЕ БУДУЩЕЕ, 2015.

Социальное предпринимательство глазами студентов, 2020. 2. Москва: Издательский дом « ДЕЛЮ ». ISBN 978–5–85006–209–5.

СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО И МЕРЫ ЕГО ПОДДЕРЖКИ, 2020. Корпорация МСП. Dostupné z: <https://media.rspp.ru/document/1/5/f/5f23f167a6df261c6d1f28e3a7d91985.pdf>

Социальное предпринимательство, 2021. In: *РАЗВИТИЕ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА* [online]. Мой бизнес [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://mybiz63.ru/materials/sotsialnoe-predprinimatelstvo>

Субъекты социального предпринимательства, 2021. In: *Центр развития и поддержки предпринимательства* [online]. Санкт-Петербург: СПб ГБУ «ЦРПП» [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: https://www.crpp.ru/sotsialnoe_predprinimatelstvo/predprinimateli

ФОНД РЕГИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ «НАШЕ БУДУЩЕЕ» [online], 2007-2021. Москва: Фонд «Наше Будущее» [cit. 2021-06-15]. Dostupné z: <http://www.nb-fund.ru/>

Центр инноваций социальной сферы, 2021. In: *Мой бизнес: Центр содействия развитию предпринимательства Новосибирской области* [online]. АНО Центр содействия развитию предпринимательства Новосибирской области [cit. 2021-06-16]. Dostupné z: <https://mbnso.ru/ciss/>

SEZNAM ZKRATEK

APZ – Aktivní politika zaměstnanosti

AVPN – Asian Venture Philanthropy Network

CEP-CMAF – Social Economy Europe

CIRIEC – International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy

č. – číslo

ESF – Evropský sociální fond

EU – Evropská unie

Fz. – Federální zákon

GIIN – Global Impact Investing Network

IČ – Identifikační číslo

JPD 3 – Jednotný programový dokument pro Cíl 3

MAS – Místní akční skupiny

MPSV – Ministerstvem práce a sociálních věcí

MSP Bank – Ruská banka pro podporu malých a středních podniků

NNO – Nestátní neziskové organizace

OP – Operační program

OP LZZ – OP Lidské zdroje a zaměstnanost

OP RLZ – OP Rozvoj lidských zdrojů

s. – strana

PŘEHLED TABULEK

Tabulka č. 1 – Principy sociálního podniku (str. 21)

Tabulka č. 2 – Principy integračního sociálního podniku (str. 22)

Tabulka č. 3 – Principy environmentálního sociálního podniku (str. 22)

Tabulka č. 4 – Počet sociálních podniků v krajích ČR (str. 24)

Tabulka č. 5 – Zastoupení sociálních podniků podle oboru podnikání (str. 25)

Tabulka č. 6 – Sociální podnikání na styku tržního a netržního sektoru (str. 30)

Tabulka č. 7 – Počet sociálních podniků v oblastech RF (str. 34)

Tabulka č. 8 – Zastoupení sociálních podniků podle oblastí jejich činnosti (str. 37)

ANOTACE

Bakalářská práce „Sociální podnikání v České republice a Ruské federaci“ pojednává o sociálním podnikání ve světě, Česku a Rusku. Stanoveným cílem bylo identifikovat shody a rozdíly v pojetí sociálního podnikání v České Republice a Ruské federaci. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část je zaměřena na sociální podnikání ve světě z pohledu základních pojmů soc. podnikání, definice, konceptu, principů soc. podniků, rozšířenosti sociálních podniků a podpory sociálních podniků. Praktická je zaměřena na získání informací k výzkumným otázkám, které jsem si stanovila. Výzkumné otázky byly rozebrány z pohledu České republiky a Ruské federace a týkaly se konceptu sociálního podnikání, rozšířenosti sociálních podniků a podpory soc. podnikání v České republice a Ruské federaci. Informace ze zpracovaných výzkumných otázek byly použity pro porovnání sociálního podnikání v ČR a RF.

Klíčová slova: Sociální podnikání, sociální podnik, sociální ekonomika, Česká republika, Ruská federace

The bachelor thesis "Social entrepreneurship in the Czech Republic and the Russian Federation" deals with social entrepreneurship in the world, the Czech Republic and Russia. The stated goal was to identify similarities and differences in the concept of social entrepreneurship in the Czech Republic and the Russian Federation. The work is divided into two parts. The theoretical part is focused on social entrepreneurship in the world in terms of basic concepts of social entrepreneurship, definition, concept, principles of social enterprise, the prevalence of social enterprises and support for social enterprises. The practical one is focused on obtaining information on research questions I have set myself. The research questions were analysed from the perspective of the Czech Republic and the Russian Federation and concerned the concept of social entrepreneurship, the prevalence of social enterprises and the support of social

entrepreneurship in the Czech Republic and the Russian Federation. Information from the processed research questions was used to compare social entrepreneurship in the Czech Republic and the Russian Federation.

Keywords: Social entrepreneurship, social enterprise, social economy, Czech Republic, Russian Federation